

אברהם בן יצחק
הקטן

פ. סימון
1

שנה

ויקרא כא אמר

אור החיים

הבן לוקח זה המעמל שער משום ולפני עור יעצור עמו על ראש הזמר שאליה חסיה הכוונה וגו' ואם היה הבן שוגג והמעמל מיד כפי זה שלא יעצור הזמר שער על אדם אחר) ופשוט. שמעמל לוקח ע"כ. וקשה מנין לו להרמזים לחייב ול"ל כוונת הש"ס מנין דורש לא יעצור הוא המעמל מלקוח. והרב המגיד והמרי"ק לא אמרו אלא דורש המעמל בלא מסורת לא יעצור הוא כן דבר. כי אם הלחם משנה אטר הוא כחז זה צו"ד בין צו"ת לרי"ש. ועוד להשגמל שאין לשמו כעליות בלאים כחז רבנו רבינו שוגג שוגג חסרון צו"ד מנכנסין אטפ"ב עדיין חסר יוצא לו שהמלכות בלאים לחברו אם היה הלחם שוגג שולחה יסיה משמעות לא יעצור המלך לא יעצור המלכות לוקח, והמה עליו הכסף משפתי) וכתב לחסר. אכן כוונת הש"ס שמדויק מלמד הכחוב שאל זה הרא"ש מה"ש ולא יצונו לשופכ וכו', חער לא יעצור) וגו' שהול"ל לא יגלה את ראשו או ואפשר לומר דמשמע ליה לרבו דמדאמרין צפרק לא יעצור על ראש צו"ד בין צו"ת לרי"ש ויחזור אל ג' מינים (זויר מ"ד) דגלי קרל בניזר שלא עשה הכויר האמור בסמוך ויחלה האיסור במלכות עליו המעמל כעמל מדכחוב ועמ"ל) ראש מור משמע לא כמעשה החער שלא כענין אל המעמל באומרו דעמלמ עבדין המעמל כעמל ולכן כחז רבנו חער לא יעצור משמעות הדברים ינידו שאמר צפרק ב' מהלכות מירות שלם היה הזויר שוגג זה המעשה בין על יד המעמל בין על יד החסר, שטמלו מויד אויר לוקח ע"כ, דברי הרב אינם והוא מאמר הש"ס קרי ציה לא יעצור הוא ולא יראוס, וקשה א' למה לא יסיה הזויר צו"ד אב לכל יעצור לו אחר פי' משמעות החובה חויר לאסור הכורה כולה דלא אמרינן המעמל כעמל) וכו' הדבר צו"ד על ידו בין על ידו אחר. ומלמד קרי ציה וכן על זה דרך. ועוד בסוף דמיר שהולך בהמונו ומעשה כמו כן נחמד דין בלאים שאמר (לע"ל י"ט) למעט המעמל אמרו שם צמורה צעירש שהולך והעמל כמו כן נחמד דין בלאים שאמר (לע"ל י"ט) צמורה דכא המעמל עמל וכן קל וחומר מתגלה לומר שחייב דכא צמורה מצתגלה תלמוד לומר לעל חטלה ענין) משמע שלא על המעמל עליו ועל ראש וגו' ע"כ, אם כן וזאת בקל וחומר לא לחוד מלוד אלא על התפשה הוא מלוד שלא יסיה כיה לר"ד למעט) ואדרבה בגד מזויר הקושה בין ממנו בין מהולל, ולזה פסק הרמב"ם (בלאים לרמב"ם מהכח דפרק ג' מינים, והבנו צעירי שטמנו על רמב"ם הוא מלוד משמח במסכת וכו' כן נחמד צמח שלפניו צעומל כן ממה מור דך מ"ד חז' ומה שומלח וכו' לא עשה שאתה הכחוב לא יעמ"ל) אורכה שלא כענינו צה ממלח כמיטמל חגלה לא כל שכן שלא עשה למעמל לומר שמהיר בין לבין עלמו בין לחסרם מגלה כמתגלה אחר קרא עטר לא יעצור קרי ציה על צעומל. ושעור המלוד הוא שטמלו ב' ציה לא יעצור הוא ולא יעצור לאחר עד כאן, ועירש"י לגל יסיה הבן עמל. ומעשה כל המעמל צו"ד הוא לא יעצור לו אחר ע"כ, פירוש אורכה לאחר שלא בין אחר כיה זה עבר על הללו ולוקח, וכפי זה עלו

אור החיים

אלא רק תפוס שם הכויר משמח אל. (ג) מיין לו זה. (ד) הוא עמל. (ה) ובי ע"י מיעוט על זה צמ"י, והלחם משח עמלו הקשה קושי יו על עמלו. (ו) זה פשוט שאם אין לו רוח למיני מהיר ממי יסיה יסיה מיר, וכתבתינו, וקושי המעמל על הרמב"ם י"ל, אלא מהמלח בגד הקושה שלפני שהמלח ה"ן גם כן כעמל ו, שאם אין קרי' פשוט הוא שאני מיר. (ז) בלומי פירוש שפי' רש"י י"ל על המלח לא יעצור ליה אחר, זה פשוט, ומכונה שזה כוונת הש"ס, שמה על עמל, ובי הזמר אמור מתגלה לולה שער על איש פשוט. (ח) פי' היה לר"ד להיות צו"ד, והיה עשה לא כן הוא, והוא דרשין א"כ לא יעצור. (ט) והם שכתב בלא צו"ד אין קפידה, והללו ככתב צו"ד. (י) בללו מלוד אל הכער והמלך עטר זה לא יעצור על ראשו. (יא) חז' אינו כמו במקום אחר, כגון אל מקלח הלויות בלא בלומי, שקריק ממש כן, בלא פי' קרי ציה בין ציה. (יב) מדבר ומלוד על הגב, כגד זה אל שטמנו לא יעלה. (יג) במרי"ק חתם היר"ד, שפי' לא יסיה עשה עמל, ולא אחר יעמל את

אונקלוס

ויקרא כא אמר

שנה

כא א' ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-
בני אהרן ותימר להיון עץ פית
הבנהים בני אהרן ויאמרת אלהים

רש"י

לקח בדרך

(א) פירש"י צינמוט שמי אמירות הללו למה עב"ל, פי' (ב) אמור אל הבהנים. אמור ואמרת, להסיר בשל מקומות דכתיב דבר ואמרת אין קושיא ואין הכרח גדולים) על הקטנים (עמ"ל ק"ח) בני אהרן. יכול לרדו, שפירשו דבר אליהם בגלל ואמרת כן וכן צפר, תלויס, תלמוד לומר הככבים (י"ט) בני אהרן. אף הם שצמקוס ש"י לרדו דרשין אפילו כשנאמר דבר צעלי מומין כעממט (י"ט) בני אהרן. י' ולא צנת ואמרו, משום דפוק סוף מיומר הוא לומר דבר משא"כ ב' עממט אמריה אין לו פירוש, אם לא שחמלה, אמור למה משה אל הבהנים, ומה חמלר להם, ואמרת אהר כל כון, לומר מוירי לוס (לח הכהנים) אליהם על הכהנים הקטנים (רא"ם), ואמר שציערע שבהים קטנים למדו מואמרת היתרה שור נשאר בני אהרן לרדו כדלקמן, לזה הקדים רבנו לפרש מיצט ואמרת האם שהוא מלמד כעמ"ל) ומן מזה, אין כאן שום קושיא, שדרוש זה יוצא מ' מיצט אמור ואמרת, ותיצט אמור מוקדם הוא כעמ"ל ממחט בני אהרן: (ב) פלוגמא י"ט מזה, גדולי הפוסקים (רמב"ם פמ"ג) אמרו שפירשו ללא לטמלויכו בידים או עליו, וכן נראה דעם רש"י, אלא לאפשריכו הם על עושין מעמלם אינו מלודו מן החורה, וכו' מקומות רמות וזמ החורה, כאן, בשלבים, ודמס, וחז"ל למדו (מ"ל): (ג) פירוש דברי רבנו ב' מלמרים הללו הם עו"ה: מיצט כהנים מן הקטנס פירשו כהנים צמ"ל וממין, אלא צנת האורך יוכל להעמית צמ"ל עם צעלי מומין (לא מלויס), לומר אין התיבה אמור למעט דוקא, ותיצט בני אהרן הוא לפיכך מן הקטנס כולל כל בני אהרן בין צעלי מומין ובין פסולין שכולם בני אהרן ינאו, אלא אינו מלמ"ל צמ"ל ואדרבה יוכל להיות פירשו בדומה לאהרן שהוא היה כפי ותמס גל מוס, לזה אם היה לון הכחוב לאסור למלכות גם לפסולים היה אמר רק בני אהרן, ולפיכך אם היה לרדו להחיר לצעלי מומין היה אמור אמור אל הבהנים, ושאר הוא שם צה הכהנים למעט תלויס שמה איש הכהנים, אלא לא צה למעט צעלי מומין שעל זה אה"י מה שהוסף לומר בני אהרן, וכו' מויריין לאון רש"י כפמור ופרק, שלא אמר יוכל למעט צעלי מומין מ"ל בני אהרן כמו שאמר יוכל תלויס מ"ל הבהנים, שאין הכהנים ממעט צעלי מומין ואין בני אהרן מרדה מוס, רק דוקא כלא צנת שלפניו שיש לו רביו ומיעוט, לומר יוליס מו להעמית הריביו צעלי מומין שהרי בני אהרן אף צעלי מומין צעממט ואינו שולל (רא"ם), ועיין עוד מזה דרש פ' ויקרא (א' ה') מה שפירשנו שם: (ד) אמר כל מה שחממט צמות הקודם יוכל היה לומר ציה אהרן או דבר אהרן, ועפרע

אור החיים

(כא) ויאמר ה' וגו'. לר"ד לרעה למה שונה שלא יעמלו לנפש אדם כמלמרים ז"ל שאין נאה מסדר הרגיל לומר בכל יולח ונכנס וכו', ומעטס זה הקדים כחומר הכורה דבר אל וגו'. עוד למה הקדים כחומר למחולל להסמין המעלה לוד היותם כהנים מה למחולל שכיב לר"ד לומר בני אהרן הככבים (י"ט). שלא היה ששעט כן אם היה אמור אמור אל בני ודרשות שדרשו חז"ל (ת"כ) במקומן שומדים הגם שידבר כסור זה, ויתבאר על דרך מה שאמרו ז"ל ואמרת אליהם לנפש וגו'. לר"ד לרעה למה כפל (תנחומא) חז' לשום אמר הקב"ה למשה אין נאה לולח ונכנס לפני להסכל צמת וכו' ע"כ, והוא קרי"ד) כמה דרשות, ועוד יש ללולח מילין והוא על אומרו לומר לטון מעלה, אל הכהנים פירוש לוד דרך מה שכתב הרמב"ם פרק ג' מהלכות אצל חז' שכס כהנים משרתו פי מלך, ומה היה המעלה לשמו המעמל את הככין אם היו שמיים מזוידים

אור החיים

(א) שורת הדיבור הוא לומר קודם שם האדם הממולל ואחר כך צנת הוא ממולל. (ב) שהמעלה אינו צה ממש שסס בני אהרן,

אור החיים

כפרו ב' מכלות אצל ח'יל ואמר המת ואמר שפר
 כעונותיו הפורשות מן המת שאלמר לנפש עכ"ל.
 והקבו עליו מדמנה צורה כהניס זה לשונם אין
 לי אלא המת מנין לרבות דהם חלמוד למר לנפש,
 מנין לרבות כל העונות הפורשות מן המת חלמוד
 למר ואמרת אליהם לרבות וכו' ע"כ. והוצד הכסף
 משנה שצד רמז"ס שמתנת לנפש למדין הכל
 ששקולים הסי"ו וקרא לא לר"ך אלא אסמכתא ע"כ.
 ואין דברי הכסף משנה גדולים, כי מנין לו לרמז"ס
 לצנות בנין חדש אלא דדברי הצריחה. אכן הכוון
 הוא כי רמז"ס ז"ל צריחה אחרת הוא שראה
 והיה היא כחוצה צפוקתא, וה לשונם אמר
 ואמרת להבהיר גדולים על הקטנים, לנפש לא
 יעמאל להבהיר רצונות דם שחל מן המת שראו
 צלל יעמאל עכ"ל, והצלה צריחה או ציננות
 (ק"ר"ד), ולפי צריחה זו מחוייב למר שאלר
 טומאות הפורשות מן המת מחברות מן לנפש שהרי
 דורש כלל ואמרת להבהיר גדולים על הקטנים.
 והוצד פשוט אלא שגולגלה צריחה זו משנה
 הכסף משנה, והראה שכתב הכז צפוקתא הוצד דין
 י"ב ויה לגוון כהן קטן וכו' הנהגות וכו' כפירש"י
 אמר ואמרת וכו' עד כהן, הנה ממה שמרוב דין
 זה מוצרי רש"י ולא מוצרי הצריחה אחר ויהי
 אלא דיע הצריחה, ושאר לישב מנין להם לדרש
 מוצה לנפש רצונות דם וכו', והלמה הוצד למר
 לנפש להדיע שאינו מחיר אלא על טומאת מת ולא
 על שפר טומאות, ויש למר שיהי לו למר למת לא
 יעמאל ומחמתו לנפש דרשו רצונות דם וכל שיש בו
 אור בדין

י"ב) כי שאלו חיים לנפש אמר לרבות דוקא דם ומדין הכל
 מדרש לקח טוב והצריחה לו רחמי, ואפי' רחמי שיש קושיא, כי לו יהיה בן הלא צריחה לא אמר שראה הפסוקה אלא ראה צריחה
 הוצה בפסוקתו, ואלו לא ראה בפסוקתו ראה צריחה. (ב) ואלו אין לרבות טומאות אליהם שאר טומאות כו"כ, ושמתי
 לומר שרשית מטעם השטות להחמיר ז"ל בכסף משנה שיה צפוקתא אמר וכו' אבל בכסף משנה שלפניו הוא: ע"כ מיה אמר וכו',
 כלומר נמנה דל שאלו של הרי"ם והנה ממה ר"י ע"כ, ואלו אין לומר שראו הכסף משנה גם כן מזה הבהיר לומר שאלו טומאות
 מן לנפש, אלא שגילה מן החרת הרי"ם אמר עליו שהוא שמתנהו לר' שאלו מן הרי"ם דעמתי. (בא) יש מזה לומר לומר
 לעמאל משה מי שמתנהו ממה. (בב) מזה שלפניו לשיטת רמז"ס ארזו לנפש שאלו הכהן שגג זה שמתנהו לקוח, והנה
 שאמרתי שזין זה לא לו להרמז"ס מלואו הכתוב שאלמר עימה צריחה ממה הרי"ם, אף זה מפי"ק שאלו הכהן שגגו לומר הכתוב לנפש לא
 "שקול" היינו אומרים שחור על הקטנים שצדלות מחושים עולים. (בג) אפוא גם זאת צננת ענדה אומר על
 טעם. (בד) ויכול לעיבור עד לו. (בז) שאלו מהם להם וכו'. (כז) הקדמה הוצה מיומנה, שאלו יודעים שאלו ואלו וכו'
 אפלי"ס וקדושים הם, ודי למר כי אלס לאפי וכו'.

לְנַפְשׁוֹ לְאִישׁוֹמָתָא בְּעַמְמִי: בְּכִי אִם-יָא יִקְרָא בְּעַמְמִי: = אֲתִין

רש"י

לקח בדין

כאן אשתי נמקתו למר בני אהרן, שאין המדבר ממנו
 ממש, לזה הגם שכל אסורה אין הלצון וכו' ממשע נשים.
 ורשעי אשתינו לא ממשע מטייבים הם כושרים, אשתי הנה
 דממען קרא, ואין עליהן אישור טומאת מת ועוד אסמכתו
 אמר טעם למתו או באמרו קדושים יהיו וכו' כי אם אשתי ה' וכו' הם מקריבים, ונשים לאו בני הקדשה נשים
 (צ"ל"ד): (ה) ר"ל בעממי אין פירושו בעממי של כהן, אזה אין לו אפר, אלא בעממי של מת, וכל עוד שקרא ועוין אומר,
 כלומר אשתינו קולו קרא בעממי ואינו מת מזהו ומלמדו הכתוב להאשימו ממה מזהו גדול גמתי שיש מזה מזהו וכו'
 לכהן להמסקן במה מזהו, שאלו רק להחיר מיומנה הירק של כהן גדול מומה רש"י כהן הדיעו (מ"ל): (ו)
 אין זה ששטו של מקרא, ששטו הוא הקדשה וכלל על כל הקדושים, ומ"כ מנה הכתוב מי הוא הקרא אשתי, ולזה לא אמר
 הכתוב ולמה בואי"ך, אלא מאמר שמימך הוא, ודי לא ידעינן שכל אלו קדושים הם, גם לא אמר כל אשתי, ועוד מדהמה
 ואלו הקדושים אלו, ודי כי אפר אשתי קרוי, ודיא שרונם הכתוב לרבות עוד שאלו נכנסו והיא אשתי, ונקדושה או לר'י
 להבנת הקדושים אלו, אלא כל פשט הוא קדושה, ונה למעט ארופסו בדלמה צפוקתא, והוא הפך ממהם הקדושה דכתיב בני
 אמותו ששם ארופסו מדין ארופסו, שפי' ארופסו קבלה קידושה וענין לא נכנסו לטופה והוא צניע אשתי, לזה, לנה
 בענה ממעטין לה שערין לא נמקרה אלא, ולנה אשתי מדין לה שערין או ששטו של מקרא, ועל פי ששטו שירושלם על שאל
 קדושה למה אמר הכתוב "הקדושה" בלצון וכו', כי הנה אמרתי שאין זה ששטו של מקרא, ונה לא נכנסו צדושים רק מול
 ושאלו, ושאלו לכוון וכו' הוא (ב"א), ולזה קרא אמו הרי"ם צפוקתא, "מדברי צפוקתא", כי דבר אלא נכנס צדושים רק מול
 למר אמו מן המקרא דרוב למר עליו מדברי צפוקתא, ז"ל הוציאהו מן הכתוב (מ"ל), ומיין פשי' לו יקר
 צפוקתא (ומה קראו פשוטו) למה הוציאו הכתוב אשמו בלצון שאלו, ולמה אמר לאון וכו', ולמה הקדושה לנפש ולמותו, ופי'
 דברי"ם ז"ל אשמו אין אשמו, אין אשמו או אלא אשמו (רא"ם), וכן הוא כלל מקום דברי"ם מ"ל או רש"י
 כשמתו לר' שאלו, מ"ן או אלא" שירושלם ששן ממה אהבה כי אפשר לפרשו רק בדרך זה, ולא היה נכון לומר ששמו או
 אשמו, שהיה ששטע שכן שירושלם, ואין זה אמת, ואלו יקשה לן למה לפסוק זה בדרך זה, ולא היה נכון לומר ששמו או
 להלכו, ופירשנו כי שאלו "עמאל לאשמו פשוטה, מ"י ממנה נשטע עלשמו כשהיה יכול הוא לעמאל, אף כי קושיות, ראשית בין
 כאן וכו' שם אין זה ששטו (וענין שם) ומוך מזה ממש לא נשטע רק ששמו, ומכאן נשטע ששטו ומוך ים, שומר אמר לה
 יעמאל שפירשנו מזהו, וענין על כל המצר דלקמן (צ"ל"ד):

אור החיים

פסקי רמז"ס על נהון, וצדו נצוה לישב דקדוק
 כהמוצ ששכל למר אמר ואמרת, כי לול אפיה ה'
 לכהניס גם לאחריים על שומתם, כנגד הכהניס
 אחר אמר אל הכהניס, ונגד אחרים אמרתי אלא
 יעמאל אמר ואמרת אליהם, ואלו שחיצה אליהם
 מחרת לישאלו כמלכותם ככל המנהג, וממלא
 שאלמר כסוף ענין זה (פסוק ר"ד) וירצו משה אל
 אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל הכי שהליוו

אור בדין

ממה צפוקתא ממה הדי"ר, משאלר צפוקתא מיר אמר על נפש מה לא, רצה"ו צניעו נהיר. י"ד) יש הגם אלא מזה צפוקתא
 כוונתו על אומם שהמירה נמנה להם. (טו) שאלר למה אמר שישאלו והוא לא נמנהו ואם כפירש"י להוציא צ"ל, הנה על המות
 כי הוא ומה נמנה. (טז) ולא אמר נמנ. י"ז) ששפט מלי יט.

מסורת הפרש
ג. אר"י כ"י פרשיות
ש"ס י"ב ל"ט כאן
ה' יום ליום וכו'

ג. אמר רבי תנחום בר רבי חנניאלאי שמי פרשיות
הקמ"ב לנו משה בתורה והן טהורות ועל ידי מי נטמנו על
ידי שכטו של לוי שכתוב בו (חזק"ה י"ב ז) "כסף צרוף
בעליל לארץ וכתוב (מלאכי ג' א) "ולשכב מצרף ומטהר כסף
וטוהר את בני לוי ויזקק אותם ואיוו זו פרה אדמה ופרישת
המת.

← ד. ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים זהו שאמר
הכתוב (חזק"ה י"ב א) "יום ליום יביע אמר' תנא באחד בתקופת

ללמוד מוסר ה' להיות לשונם נקיה. נדרש כפסוק הנדרש כאן: "אמרות ה' אמרות טהורות" מדבר
בלשון נקיה (בבסימן הקודם, שחל דרשה אחת).

ג. ועתה ידרש הפסוק "אמרות ה' אמרות טהורות" שכל הכתוב בה לומר שתי אמרות. לנאמר
כאן בפרשתנו: "אמור אל הכהנים בני אחיו ואמרת אליהם לנפש לא ישמא נעמי"ו" שגם בה כפל הכתוב
לאמר שתי "אמרות". "אמור ואמרת" אמר רבי תנחום בר רבי חנניאלאי: שתי פרשיות הכתוב
לנו משה בתורה, והן "טהורות" — עוסקות בענין טהרה מטומאת מת (עיי' יפ"ת); והן: "אמרות
ה' אמרות טהורות" — שתי אמרות של עניני טהרה אמר ה' (דוד"ס), ועל ידי מי נתנו — להאמר
להם ולחוקקיים על ידם, על ידי שכטו של לוי, על ידי הכהנים שהם נקראים בשם הכולל של שם
שכטו "עלמים" (נבמות פ"ו וע"ה), שכתוב בו — שהוא — "כסף צרוף בעליל לארץ מוסק
שעצמו" (שק"ב"ה) ברה שכטו לוי וקדשו מכל ישראל לטהרה וקדושה ועבודת ה' ומשכט לוי בחר
את הכהנים לחקקש ולהטהר לפניו לעבדו, וכתוב — בחזק הכתוב על הענין: "וישכט לוי בחר
זמטרו כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם כחכפס והיו לה' מנשעי מנחה בנדקת"ו ואיוו זו,
זו פרשת — פורה אדומה"ו שהיא נעשית כדי שיהיה ישראל מטומאת מת בחזית מי אפרה על ידי
כזן אחרי ששויטתה ושריפתה לאפר נעשית על ידי סגן כהן גדול. כאמור בפרשתנו (במדב' ט"ו), והיא
גם רמוזה כמה שנאמר כאן: "מוזקק שכעזים" נדרש בה (נמדב' י"ט ב), ופרשת "המות" — זו
האמורה כאן, לחזק את הכהנים מלהטמא למת, והיא גם רמוזה כמה שנאמר כאן: "בעליל לארץ"
— במת שהוא ניתן להתעולל בעפר הארץ (עיי' יפ"ת). והרי: "אמרות ה' אמרות טהורות" — פרשתנו
ופרשת פרה: "כסף צרוף" — על ידי הכהנים הלויים: "בעליל לארץ" — פרשת פרישה ממת: "מוזקק
שכעזים" — פרשת פרה: והיו שנאמר כאן בפרשתנו: "אמור' ואמרת" — "אמור" — כאן, "ואמרות"
— עוד בפרשת פרה: עוד ענין כטהרה מטומאת מת, שעל ידי אותם כהנים.

ד. ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אחיו ואמרת אליהם לנפש לא ישמא נעמי"ו,
כפל הכתוב לומר שתי אמרות "אמור' ואמרת" על צדדי זה, וזהו — גם ענין רבינו האמורה לבני
אדם המרומז כמה — שאמר הכתוב — על מולך השמש וצבא השמים ברקיע: "יום ליום יביע
אומר' וילכה ללילה כמו — אין אומר ואין זכרים בלי נשמע קולם, אבל הארץ יצא קום ונקמה תכל
מליחם" וכיון שהעיד עליהם הכתוב "אין אומר ואין זכרים בלי נשמע קולם" מנין יצא קום בכל הארץ
ומליחם נשמעים קצתה תכל? אלא פרש הכתוב כמו ששינו בבביתא — תנא: באחד בתקופת

בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי — כיום התקופה של ניסן וכיום התקופה של תשרי — היום
ההלילה שוין — בארבע, ואילו — מכאן ואילך — מיום תקופת ניסן עד יום תקופת תמוז, שבו
היום הארוך ביותר והלילה הקצר ביותר — היום לווה — לו את חוספת זמנו — מן הלילה —
המתקצר, ושוב חזרו ומתוור לו את מלוהו מיום תקופת תמוז עד יום תקופת תשרי, שבו הם שבים
ליונית שניהם שוים זה לזה, והלילה — מיום תקופת תשרי עד יום תקופת שבט, שבו הלילה הארוך
ביותר והיום הקצר ביותר, גם הוא לווה לו את חוספת זמנו — מן היום — המתקצר, ושוב חזרו
ומתוור לו את מלוהו מיום תקופת שבט עד יום תקופת ניסן, שבו הם שבים להיות שוים זה לזה, כי הם
ליום (עיי' שו"ס, ט) — ופורעין זה לזה בפיוסין — ברביעי רצוי, והודו, הכל בלי שטר —
הכתב על ההלואה מראש, וכלי גזר דין — של הנינים הניטן בסוף ההלואה על הלזה שישלם חובו,
ואינו אחי שומע ביומיו, דין הדברים ומריבה במשאם ומתנם בין זה לזה, על הלאוהותם ופועותיהם.
הזו — אומר, זהו שהכתוב אומר: "יום ליום יביע אמר' וילכה ללילה יצא קום ואמר' דמיים
מי נשמע קולם" — היום והלילה נשואים ונותנים זה עם זה בשלוה ובכוח כלי אומר ודברים והשמעת
קול ריב בדין: אבל למשה, "עני אדם מליון זה לזה, ומה מריבות הן עושי"ו (נחמ"א כאן, ב), כמה
שטרות — "נעזים" (ש"ס ט), נכתבים בתחלות ההלואות, וכמה גודל דין — של בית דין (עיי'
ש"ס), נעשים בדי ריניים כסופם כדי שיהיה יפרע חובו למלוה, וזהו שהכתוב אומר שם מיר: "בכל
הארץ יצא קום ונקמה תכל מליחם" — בכל הארץ ונקמה תכל יצאים קיי אזהרות השטרות וקלי
דברי המלוהים והעדים והריניים על משא ומתן ההלואות שבין בני האדם, זה ההבדל בין דרכי
העלונים לבין דרכי החתונים, אלה בשלוה ושקט ואלה בריב ורעש שכן העלונים הם בעלי נאמנות
לקיים הפקדים באמנה, ואילו החתונים הם בעלי יצר הרע לנזק ולעשות עוול.

רפי נשמעתו הפשוטה של הפסוק השני הזה "בכל הארץ יצא קום ונקמה תכל מליחם" שמדבר
על השמש וצבא השמים, ידרשו פסוקים אלה, כאשר — רב שלום, בשם רבי אחא בריה דרבי
אזרא אמר: משל — למה הרבך דומה: לאחר שנשל — הפקיד של — "הגמנויא" —
שלטון מקום — מן המלך — על מקום מסוים ממקומה שלטון המלכה: עד שלא הגיע —
האיש הזה — למתורין — לגבול שטח השלטון של, היה מולך כפגן — כאורח כפרי
פשוט, ולא כבגדי השרד המודיעים עליו שהוא מושל המקום, וכיון שהגיע למתורין שלו היה
מהלך — כשהוא לבוש — בקלאמין — בלבוש שרד של שלטון המלכות, כאצל נכבד מבני
המלוכה; כך, השמש וצבא השמים, בכל יום ויום, עד שלא יצאו לעולם — להראות ברקיע, כעון

מסורת הפרש
מכאן ואילך היום
לוהה מן הלילה שש"ד
לא
משפטים י"ב ט' ת"י
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט
ה' יום ליום, ל"ט

אבל חרדה גדולה נפלי עליה ובגמי אמר ו'ל
(מגילה ג' א) מאחר דאינה לא חזי מאי טעמא
איבעתו. אך באמת הוא כמיש מאחר שאו הית
השכינה עם דניאל בהמראה הגדול ההוא. לכן
עייש נפלה היראה על כל סביבות מפתח השכינה.
הייש אצל יוסף שאמר להם (בראשית מב, יז) זאת
עשו וחזי את האלקים אני ידא. למה הזכיר להם
זאת הלא הוא הנזכר אליהם ואיך יאמר כי הוא
יורא אלקים. אך הכתוב בא לרמוז בזה כאשר עתה

שלמעה. והשיי לפש לא יטמא בעמיו ר"ל
שוכחו לא יתן ויניח שום נפש מישאל ליטמא
הליפל אך יתקן אותה ויעלה אותה מ"ז למלכות
שזוהו (שם כא, ב) כי אם לשאור הקדוש אליו כמיש
(שמי"א, טז) היתה נפש אדוני צדורה בצדור
החיים שהיא בחנת המלכות בנודע. והבן:
קדושים היו לאלהיהם וגו' כי את אשר ה' לחם
אלהיהם הם מקריבים והיו קדש ואח"כ
נאמר עוד וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב
קדש יהיה לך. הנ"ל לרמוז בכפל הכתובים הללו
בלשון אחד. דהנה תחלה אמר כי את אשר ה' הוא
דומה לחמה כמבואר ב"חוק"ק. לחם גימט' ג'
הייתה עי"ת. אלהיהם גימ' צ"א ה"י אדוני" הם
מקריבין ומחדיין כל עלמות מבחי' אר"א עד סוף
כל דודגין. ואח"כ אמר וקדשתו כי את לחם גימט'
מ"ל"א אלקיך גימט' ס"ז גימ' שם אדוני" עם
הכולל. קדוש יהיה לך שימשוך הקדושה והשפעה
לשם אדוני" יהיה לך שתלך ההשפעה אל בני".
אמן:

והעלות גם אותו עמהם. כמיש להודיע הגדולים
על הקטנים. והבן:]
אמור אל הכתובים בני אהרן
בעמיו. ל"ד חוליל לא יטמאו לשון רבים
(וכן היא הקושיא ב"חוק"ק). אך הנ"ל דהנה כתוב
(ויקרא כא, ט) את אישי ה' לחם אלהיהם הם
מקריבים והיו קדוש. הנה אישי ה' הוא כמיש
(כתפילת שמו"ט) ואישי ישראל ותפלתם באהבה
הקבל ברוצן. שהכוונה היא על גשמות ישראל
להיות להם עלי' כנודע. ודנה זהו ג"כ ענין אהרן
הכהן ובניו לראות להעלות נשמות ישראל למעלה
כי כן אהרן הכהן למטה דוגמה מיכאל כה"ג
למעלה שעומד ומקריב נשמות ישראל לנפול
עבודת אהרן ובניו אנשי חסד להשפיע ולגמול
חסד עם החיים המתים להחיותם ולהעלותם כמו
שכתוב (שם) מכלכל חיים בחסד מחיה מתים
ברחמים רבים. והוא שנאמר באהרן (מכדב' י"ג)
ועמוד בין החיים ובין המתים כי הוא עומד
לגמול חסד בין עם החיים בין עם המתים כנ"ל.
הייש אצל כה"ג ביום הכפורים (ויקרא ט"ו, יז) ויצא
אל המזבח אשר לפני ה' ויכפר עליו ולהלך הוא
אומר (שם ג') ואת המזבח יכפר ועל הכתובים ועל
כל עם הקהל יכפר. היש לקדוק מהו הכפרה אשר
לגוף המזבח שצוה לכפר עליו מלבד עם הקהל.
אך הכוונה רמזה על המזבח שלמעלה אשר לפני ה'
שיהיה עלי' להנשמות שמיכאל מקריב על המזבח

ולא חוללו את שם קדשי ונקדשתו בתוך בני
אני ה' מקדשם המוציא אתם מארץ מצרים
להיות לכם לאלהים אני ה'. ונקדים מ"ש בפי'
ויקרא בפ' (יה טו) ואת אשר חטא מן הקדוש ישלם
וגו'. מעלה ק"ש במס"י הוא תקון לפגם הבחיה
הייש וא"ת אשר חטא אר"ת אשר חטא מן הקדוש
שלם מ"ן ר"ת מס"י ע"י הקדושה ישלם. היש
בתקון שלשה משמורות אמר ליה קב"ה וכשר
קדוש יעבדו מעליך בטלו מנייתו בריח קדישא
וכיון רשמע אברהם אמר ימותי על קדושת שמך.
הפי' שהמליך טוב על בני"י שיש להם תקון ע"י
המס"י על קדושת שמך כמיש בכתבי האר"י ו'ל
כי יענין הקדושה הוא המס"י ונקדשתו בתוך
בני"י. היש (ברכות ה' א) כל הקורא ק"ש מניין
ברלין ממנו. הם דמעת העשוקים שיצאו ממנו
חזו. ועי' הק"ש יש להם תקון להיות ברלין
ממנו. היש (שחי"ג ג' ח) איש חרבו על ירכו מפתח
בללות חרבו" עולה רי"ז גבורה וגם ע"י הקדושה
שאנו אומרים בתפלה יש ג"כ עלי'. ולזה סמכת
הכרכות (כתפילת שמו"ט) אהרן גבור וכו' מחיה
להיות אהרן שלום ורודף שלום. אך הנה א"י

7
והאמר ה' אל משה אמור אל הכתובים בני אהרן
וגו'. ופרשי' אמור ואמרת להוודיע
הגדולים על הקטנים. יש לרמוז בזה עפ"י מ"ש
כפי' המשנ' ב"בבב"ס ט (ה) הצמר שבכבשים
הקדונים והטלפים בזמן שהם מחוברים יעלו פרשו
לא יעלו. עפ"י הידוע גדול מעלה הצדקים ודיבוק
חכמים שבדור אשר מפיחם אנו חיים וכל הדבוק
בהם לא יזנח לעולם להיות לו עלי' להכלל בתוך
הצדקים בעבודתם כמיש (תהלים קס"ו, יג) יבדך
ירא ה' הקטנים עם הגדולים. פי' אם הקטנים הם
מחוברים עם הגדולים גם הם בכלל הכריזה כמיש
(שהייש ה' א) אכלתי עירי עם דבשי. היש המשנ'
הצמך שבכבשים כו' כ"ו שהם מחוברים יעלו
אפילו הם דבר נמאס ויחיו רע עכ"ו אם הם
מחוברים יעלו גם כן לריח ניחח. פרשו לא יעלו.
לדמו אם הם פורשים מן הצדק ח"ו לא יעלו אך
לו עוד עלי' כלל. דבר זה גלה לנו הכעש"ט ו'ל
בדרו וזמאו כן בכל דור דור ודורשי ער ביאת
הנזאל כל הדבוק בהם יש להם עלי' לכל הנשמות
לא ירח מהם נדח. היש אמור אל הכתובים כו'
ופרשי' להודיע הגדולים על הקטנים לזרז
הצדקים שבדור להעלות את הקטנים עמהם
בעבודת כמיש יוסף לאחיו (בראשית מג, ג) לא
חראו פני בלתי אחיכם אתכם. פי' לפי דעותיכם
שאני שפל בעיניכם כמו שעלה ברוחם לזון אותו
להריגה ח"ו. לזאת אמר להם לכל זנחו אותו

פרשת אמור
להעלות גם אותו עמהם. כמיש להודיע הגדולים
על הקטנים. והבן:]
אמור אל הכתובים בני אהרן
בעמיו. ל"ד חוליל לא יטמאו לשון רבים
(וכן היא הקושיא ב"חוק"ק). אך הנ"ל דהנה כתוב
(ויקרא כא, ט) את אישי ה' לחם אלהיהם הם
מקריבים והיו קדוש. הנה אישי ה' הוא כמיש
(כתפילת שמו"ט) ואישי ישראל ותפלתם באהבה
הקבל ברוצן. שהכוונה היא על גשמות ישראל
להיות להם עלי' כנודע. ודנה זהו ג"כ ענין אהרן
הכהן ובניו לראות להעלות נשמות ישראל למעלה
כי כן אהרן הכהן למטה דוגמה מיכאל כה"ג
למעלה שעומד ומקריב נשמות ישראל לנפול
עבודת אהרן ובניו אנשי חסד להשפיע ולגמול
חסד עם החיים המתים להחיותם ולהעלותם כמו
שכתוב (שם) מכלכל חיים בחסד מחיה מתים
ברחמים רבים. והוא שנאמר באהרן (מכדב' י"ג)
ועמוד בין החיים ובין המתים כי הוא עומד
לגמול חסד בין עם החיים בין עם המתים כנ"ל.
הייש אצל כה"ג ביום הכפורים (ויקרא ט"ו, יז) ויצא
אל המזבח אשר לפני ה' ויכפר עליו ולהלך הוא
אומר (שם ג') ואת המזבח יכפר ועל הכתובים ועל
כל עם הקהל יכפר. היש לקדוק מהו הכפרה אשר
לגוף המזבח שצוה לכפר עליו מלבד עם הקהל.
אך הכוונה רמזה על המזבח שלמעלה אשר לפני ה'
שיהיה עלי' להנשמות שמיכאל מקריב על המזבח

גמזיה הגבל: פרכות הפוכה רבו אוקליה
ומהפכשורן לכעליה פי אסראית קרי: ראות

קרהת ה

אין לא עבד מניה צדקא פניו דליה ליה אגר עלל לסיכל אף רין רבלי: פאון
רסנא סיכוחא פקלא סנאין אוף גני אגשא דייקלופה ומה הנאה אית לקרנא
רשי

גם זה הבלי קי נלשים עי מקלות קלן ס פירוש אלו שמכא אחר קי: יאך שבמרוש אינה
ממדת ועוד פנים אמרים סגונים פן זה כראשונה הקיסמיה לפי שהוא מעני וכו': כ הוא
הקדמי לפי שהוא מעני ונכונים פליס שממן סמוכ יעד: דער אמר ויתרון ארץ בכך היא: עכ
עצם הסמס סמוכ הוא על הכל שפילו הוא מלך הוא סמוך עבד למיה, אם פעמה סמך
פירוש יש לו מה יוכל וסל לאו ממ כעני: אודב כסף לא ישבע כסף: לא יסל כסף: וזי אודב
בהמוין ממנו: לא תבואה: שלמו אסף לו פירוש, גם זה אמר ויתרון ארץ בכך הוא.
שכן על יסלל כל דער מוכה הוא, פן ממקל פן מעטה פן גמול, בלך פשרה נעבד. מלך
מקלל וממטה עודו לרין ליום נעבד לעלל גמול שהוא סמוך למינו סוללות אסור וסמוך פומלה
וטכסי רויני: אודב כסף: לוהב מוכה, אינו שניע עה: והאודב בהמוין מוכה: לא תבואה: שיש לו
מקלל ומטה ולא לו גמול מה המה יש לו בל אלו עיקל נה (כ פ): (י) ברבות המוכה.
כשיסלל ממנו מעטה: רבו אוכפיה: מן שני המלות: ומה כשרון פבעליה: להקניה כלל הטמ
מעטיס: כי אם ראות עיניו: עולה סס פופיס לו, וממ רח למינו סמלל ונעטה לענו. וכן לענו
הקדמוס: ברבות המוכה רבו אוכפיה: שממלס נדעס נעטה, רע סכניס אולניס: ומה כשרון
פבעליה: לפני סכניס: כי אם ראות עיניו: שלמל ונעטה לענו:

בצורת דוד
גם זה הפל עס כי מסיב הוא לאחרים בתו לחס די
הספוק, עם כל זה להכל חושב, כי אין מודאי
לכובו ביהור: (י) ברבות המוכה: בעת שהמוכה
מתוכה פון אדם הצלחתו מוכה: הדרך הוא אשר רכיס באים לאכול מן הטובה היה ונשאר אם כן חסר
טובה כשהיה: ומה כשרון פבעליה: ומה המוכה הכאה לכלל הטובה המוצלח, רק מראה עיניו אשר ראה את
אודב בהמוין לא תבואה: יש מי שאודב לקבץ
ממון בבגדים ומני סחורות ולא יאהב תבואה, גם
זה הכל וגם ישוב על אודב כסף, הוא המקבץ
כסף: וזהו כלבד, ויא מל שאודב בתמן לא תבואה
לו, וישל המון קלות עבדים וסחורות וסממנים רבים,
הועני שאודב ליהודי המון לפניו: (י) ברבות המוכה
רבו אוכפיה: מפעלי הפכל וזוא פעל עבר, ראמר
מן הפעלים שהלמיה שלום: אינו שלם לשון ציוני
לרכיס, כמו רבה צבאן וצאה: כשרון: כמו טוב וכשר ציוני

אודב בהמוין לא תבואה: יש מי שאודב לקבץ
ממון בבגדים ומני סחורות ולא יאהב תבואה, גם
זה הכל וגם ישוב על אודב כסף, הוא המקבץ
כסף: וזהו כלבד, ויא מל שאודב בתמן לא תבואה
לו, וישל המון קלות עבדים וסחורות וסממנים רבים,
הועני שאודב ליהודי המון לפניו: (י) ברבות המוכה
רבו אוכפיה: מפעלי הפכל וזוא פעל עבר, ראמר
מן הפעלים שהלמיה שלום: אינו שלם לשון ציוני
לרכיס, כמו רבה צבאן וצאה: כשרון: כמו טוב וכשר ציוני

הרבה חודה למדת מוכה ומכירי יותר מהם ומלמדי
יותר מכלם: שכל מי שהוא המנה ומנהג אחר הממון
יקלע אין לו מה הנאה יש לו (קרי:)
(י) ברבות המוכה וגי: אמר בעתל בימה אשה ריה
ניחה, ובעתל העני אשה ריה ניחה, ובעתל אשה ריה
ניחה, לומר לך אחר המכה ואחר המפעיס וכלם

חגונם
מקרהת ה
קרהת ה

עניו: יא מתוקה שנת העבד אסמיעם
ואסרהרה יאכל והשבע לעשיר אינו
מאניו לו לישון: יא יש רעה חולה ראיני

מרי עלמא פלכ שלים ואית ליה נהא על פיה קבורתיה אין לעיודת שגין יתי אין
סנאות שגין פתר דפלח למרי עלמא פקלא דדין ולקלא דאתי אגר עובדי דדין יחסיין
המבא אוריתא דיי לקב דהוא עמיר פוחקתא היפמא דאתעסק פיה פקלא דדין
לשחל פאלפא פדין תנוח עליוהי על בית קבורתיה ולא תשפזיה פלחודיה היפמא
לא שבת אמתא לנקרה פלחודיה לקמא: יא אית פשוא פלחודיה המית פקלא
דין תרות שלמא וליה לא אסו גבר דיקנש עורתיא ולא עבדי מניה סב לסוף יומיא
רשי

בצורת דוד
הטובה ולא עור, הואיל ולא נשאר בידו: (יא) פתוקה
שנת העובד: עובד הארמה הוא ישר ועבד שנתו
עליו כן אבל מעט בין אכל הרבה, רעה לומר אין
אם מעט יאכל ישן כאלו הוא אכל הרבה המבא
כמעט את השניה, וזהו לפי שאין לו כי אם מלאכת

אין רעה פתוקה שנת העובד: יותר נהנה המשה בשנתו,
מאשר יכל העשיר ליהנות מהשניה, זהו כי השבע
העשיר אשר לעשיר אינו מנה לו לישון מראגו מן
אחד הממון או קצתו, ומפני מחשבותיו לפנים בני בית
רבים, ובלתי זאת: (י) רעה חולה: (מגדה על ראש
ואם אתן שנת לעניו (החלים ליד ה) קמין, כי הלמד
עין, כי עניו שנת הקמין שנית, וכמהו אין נחלה שפיה עלי (שם מו ב), גם
הם קמוצין: (יב) יש רעה חולה: וכן היה חולה מן נחלה מכות, מופעלים שהלמד שלום אינו שלם,
הועני רעה חולה, רע כעני חולה רע הוא, או היתה מלת חולה על משקל טובה, מן הפעלים שהענין

נעשה שבע: ברבות הטובה רבו אוקליה כשרו אכלי
הטובה תרבה הטובה.
(יא) מתוקה וגי: מעשה ברכי שבא מן המרחץ החתול
למסוק בצרכי צבור, מוג לו עבדו את הכוס ולא היה
לו פנאי לקבל אודבני נתמנס העבד הישן לו הפך רבי
פניו רואו ישן, אמר, פיה אמר שלמה, מתקן שנת

סג

קרהת ה

קרהת ה

קרהת ה

קרהת ה

קרהת ה

קרהת ה

פרשת מטות.

ונודע הדבר למשכילים. וזהו וידבר משה, ר"ל נמשך וננהג ונשפע הדעת) אל ראשי המטות, (הם האנשים אשר אליהם יאספו החרדים לשמוע מילין חדתיך דאורייתא. והנה הם נקראים מטות שמטים אזנם לשמוע, ואותם האנשים אשר אליהם יתאספו נקראים ראשי המטות, והנה נשפע שפע הדעת אל ראשי המטות להבין תעלומות חכמה בתורה, הגם שאינם זכאים לכך בשכר עבודתם, אך הוא מאת הש"י אשר לא ימנע טוב להולכים בתמים להשביע נפשות השוקקות לשמוע מילין בצחותא. ולזה יאמר נשפע הדעת אל ראשי המטות אפילו שלא בזכותם, רק כדי) לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה י"י, (היינו בכדי שיאמרו לבני ישראל זה הדבר וכו', שהם חפצים לשמוע על ידי התורה איזה הנהגה טובה לעבודת הש"י, אזי מתלבש הדעת באיש פרטי יהודי להם באמצעות התורה דנליאת אנפהה ליודעים, איזה הדבר היינו הנהגה אשר צוה י"י לפי המקום והזמן והדור,

והבין:

או יאמר וידבר משה אל ראשי המטות. רמזה התורה ללמד לבני אדם דעת אופן לימוד התורה לבני ישראל, ובאת התורה לשלול אופן הנהגה אצל מי שאינו בן דעת, שדרכו להרים קול בתוך קהל ועדה להראות חריפותו, הגם שלא יניע מזה שום דרך לעבודתו ית"ש. ועיקר אמירת התורה לרבים הוא שיניע להם מזה הענין איזה תועלות והנהגה לעבודתו ית' ולתורתו, כי זה שמה אשר יקראו לה תורה, שהיא מורה לנו את הדרך אשר נלך בה, ומלמדת אותו בכל עת ומקום וזמן איך להתנהג, וזהו תורה לשמה כשמה כן הוא. והנה התורה נדרשת במ"ט פנים טהור ומ"ט פנים וכו'. כנודע (במ"ד פ"ב ג'), ובכל פן ופן יש אלפי אלפים ורבוא רבואות עד אין קץ כנודע, רק מ"ט הוא הכללות. והנה דורשי התורה נקראים ראשי המטות, ר"ל הראשים הדורשים התורה במ"ט פנים טהור ומ"ט פנים וכו', על כן נקראים מטות לשון רבים. ונבוא אל הביאור וידבר משה (כפשוטו אדונינו משה, וכן בכל דור הדעת נקרא משה), אל ראשי המטות (אל

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר. להבין הלאמר. וגם למה דוקא לראשי המטות. וגם נצחיות התורה מלמדת לנו בכל עת דרכי הש"י, והנה אין מקרא יוצא מידי פשוטו. אף על פי כן יש לרמוז דהכי קאמר וידבר משה אל ראשי המטות, (היינו הגדולים שבישראל אשר להם יכולת וכח להטות לבב העם לעבודתו ית"ש, ולכך קראם ראשי המטות, דיבר אליהם משה) לבני ישראל לאמר, (היינו שיאמרו לבני ישראל) זה הדבר אשר צוה י"י, (היינו שיאמרו להם דבר תורה כזו שיוורה להם איזה דרך לעבודתו ית"ש, ולא שיאמרו להם דברי חריפות אשר לא יצא להם מזה דרך לעבודתו ית"ש), הגם דקוב"ה חדי בפלפולא, עם כל זה העיקר להורות לעם הדבר אשר צוה י"י, וכמ"ש המנ"א ריש הלכות פסח (א"ח סי' תכ"ט ס"ק א') עיין שם:

וירמוז עוד על פי מה ששמעתי מדברי אדמו"ר קדוש עליון פום ממלל רברבן הרב הק' המפורסם מהרע"ץ מ"כ בק"ק לובלין זצוק"ל, שהנה האיש הנלכב אשר אליו יאספו חרדים לדבר י"י לשמוע מפיו דברי תורה, כשמוזמין לו הש"י שכליות בתורה, יוכל להיות שאין זה בזכותו, רק זכות האנשים הנאספים, כי הבורא משפיע לו הדבר תורה והשכליות הנצרכים לנשמות הנאספים, (כמו שהבורא מזמין לעשיר הון רב לפרנס כמה עניים, והוא אינו רק כגבאי צדקה בניזירת היוצר והבן), ולכן המשכיל לא יבוא לו התפארות מזה, כי זה אינו שלו רק שלהם, ואדרבא הוא מקבל מהם שפע רצון. וזה הדבר אפשר לרמוז בפסוק הלז שהודיענו הש"י בתורתו וידבר משה, (הוא הדעת הנשפע לכל אחד מישראל כנודע מסוד משה שפיר קאמרת (שבת ק"א ע"ב), וידבר הוא לשון הנהגת, מלשון דבר אחד לדור (סנהדרין ח' ע"א), גם דיבור הוא לשון שפע, כי זולת זה לא יצדק בהש"י דיבור, וכן דיבור איש אל רעהו נקרא דיבור דמשפיע לו שכלו הטמון בקרבו,

← T

צימות הקיץ הלזנה נותנת מזמנה לחמה והיום מחארך, וצימות החורף החמה נותנת מזמנה ללזנה והלילה מתארכת, וכן הדבר אלל הרב והחלמיד שנמשלו לחמה ולזנה, ששניהם מקבלים זה מזה, כי החלמיד מקבל השפעת חממתו מן הרב ולומד תורה מפיו, והרב גם הוא מקבל השפעה מן החלמיד בצחינת ומחלמידי יותר מכולם.

*

ב עוד יתבאר מאמר המדרש, ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים, זה שאמר הכחוש יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת, תניח בחדד בתקופת ניסן ובחדד בתקופת תשרי היום והלילה שוין, מכאן ואילך היום לווה מן הלילה והלילה מן היום, ופורעין זה לזה בפיוסין.

וגראה בשנקדים לפרש מאמר הכחוש (נחמיה ד עז) והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה. דהנה כתב הרמב"ם ז"ל (הלכות תלמוד תורה פ"ג הי"ג) אף על פי שמאזכר ללמוד ביום ובלילה, אין אדם לומד רוב חממתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכח החורה יזכר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושחיה ושחיה, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, וכמו שאמרו חכמים (ויק"ר פי"ע ס"ח) אין רכה של תורה אלא בלילה, שנאמר (איכה ב יט) קומי רוני בלילה. חולם כל זה בלימוד התורה, אבל בשאר המלאכות יש מהן הרבה שאין נוהגות בלילה אלא ביום, כמו לניית וחפילין שופר ולולב. והנה בפסוק (דברים ד ו) ושמרתם ועשיתם, פירש רש"י ושמרתם זו משנה, ועשיתם כמשמעו. וזהו הכוונה והיו לנו הלילה משמ"ר, כי בלילה עיקר הזמן לעסוק בתורה בצחינת ושמרת"ם זו משנה, והיום מלאכה, כי ביום הזמן מיוחד לקיום המלאכות בצחינת ועשית"ם כמשמעו.

אמנם צננון זה לריך למודעי דאף שאין אדם לומד רוב חממתו אלא בלילה, והוא הזמן המסוגל ביותר להשגת התורה כאשר כל הארץ נחה ושקטה מהומיה דעלמא, ובפרט באשמורת הבוקר כשמוחו של אדם ללול ביותר ומוכשר לקבל עהרה, מכל מקום אף צימות הקיץ אשר הלילות קצרים, יזכר האדם לכל יחסר המזג משיעורי התורה, ואם נחסר לו מלימודו מחמת קוצר הלילה ישלים לימודו ביום, וכענין שמלינו בגמרא (עירובין סה.) רב אחא בר יעקב חיף ופרע, ופירש"י שחיה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום, ופעמים שחיה ערוד במזמנתיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה.

ומתאמרא בזה דבר חכמה ומוכר משמיה דק"ז מרן הצעש"ע הקדוש זי"ע (הוצא צנן פורת יוסף בליקועים) על הפסוק (תהלים יט ג) יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת, כי תחילת דינו של אדם עבור ביעול תורה, אלא שסובר שיוכל לפטור עצמו מן הדין עבור ערדת פרנסה ביום, ובלילה שובת מטרדתו, אך יום החורף מכריעו שמקצר בו בעבודתו, וליל הקיץ סותר שמקצר בו ממנוחתו, וזה שאמר יום ליום יביע אומר, שיום החורף יביע אומר ליום הקיץ לקצר בעבודתו לעסוק בתורה, ולילה ללילה יחיה דעת, שליל הקיץ יחיה דעת לליל החורף למטע ממנוחתו ולעסוק בתורה, עכ"ד ודפח"ח.

והנה בפרשה זו פתח הכחוש אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם, ושנה הכחוש אמור ואמרת בכפליים מטעם המבואר במדרש (ויק"ר פכ"ו ס"ה) עליונים שאין יצר הרע מצוי בהם אמירה אחת דייה להם, אבל התחתונים שיש בהם יצר הרע הלוואי לשתי אמירות יעמדו. אמנם כבר אמרו חכמים (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין. ואם כן אפוא זאת עשו כדי להתגבר על

כ
ל
ו
ד
ז
כ
ז
ה
ז
מ
ה
מ
מ
ג
יו
חו
הי
בו
ז
לו
הי
מו
הז
חי
וה
עו
ג

פרשת כהעלותך

דבר אל אהרן ואמרת אליו כהעלותך וגו', ויעש כן אהרן, פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה וכו', יש לפרש משום דמיבעיא כד"פ כמה מדליקין (כגון) אם הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, ה"נ יש להסתפק אי בעינן הטיות הפתילות אל מול פני נר מערב קודם הדלקה או בשעת הדלקה משום שהדלקה עושה מצוה, אי נימא כיון דכתיב סתם אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, משמע דלא בעינן אלא שיאירו לצד נר אמצעי, אלא אהרן הבין מלשון כהעלותך את הנרות, היינו דבשעת העלאה שהיא הדלקה יהיה בדרך זה שכולם יאירו לצד נר המערבי, והיינו דכתיב אל מול פני המנורה העלה נרותיה שבעת העלאה היו נוטים לצד נר המערבי, ויותר נראה דמשחז"ל (שנה כגון) בנר המערבי שממנו היה מדליק, והיינו שלא הדליק ע"י דבר אחד אלא מנר אמצעי לנר הסמוך לו שהיה מטה. את הפתילה לצד נר המערבי להדליקו ממנו, וכן מפתילה שניה לפתילה שלישית עד כולם כפירש"י בר"פ כמה מדליקין (שם ד"ה בפתילות אהרן) ולא מצינו בזה סמך מן המקרא, ולפמ"ש י"ל דמשמעות הכתוב דהיינו שידליק הנרות בענין זה שיהיו כל הנרות נוסות בשעת הדלקה לנר המערבי, וכיון שהדליק זמין ממילא היו נוסות בשעת הדלקה כולם לצד נר המערבי, והיינו דכתיב אל מול פני המנורה העלה נרותיה, שהדליק אותם בענין זה שיהיו נוטים בשעת הדלקה לצד נר המערבי, ועיין מ"ש לעיל בפרשת תרומה דהיינו צד הנרות גדולה מפני שנטמאת המנורה בשעת מיתת נדב ואביהו

כהוה המה והיה צריך זיהרות שלא יגע במנורה, וכ"ש למ"ד פתילה שלמה הוי כלי כמ"ש שביארנו שם באורך, נמצא היה צריך להיזהר שלא יגע בפתילה עצמה שנעשה אב הטמאה מן המנורה שהוא כלי מתכות דכתל חרב הרי הוא כחל (פסחים י"ג), ובהו א"ש טפי דאילו היה מדליק ע"י דבר אחד לא היה צריך זיהרות כ"כ שלא יגע במנורה ובפתילה, וכן אפילו אם היה מדליק לכל אחת במקומה ואח"כ היה מטה את הפתילות לצד נר המערבי כבר לא היו הפתילות שלמות, ולא היה להם דין כלי לסמא את האדם דדוקא פתילה שלמה כלי מיקרי, אבל כיון שהיה צריך להטות הפתילה קודם הדלקה דשם כלי עליהם היו צריך זיהרות מאוד שלא יגע בפתילה. ובהו יש לפרש הא דסמך ליה קרא דבתריה הוה מעשה המנורה מקשה הוא וגו' דלא תקשה הא ק"ל בנר של חוליות כיון שפרקיהו נסתר מטומאתו אפילו אם החזירו אין טומאה ישנה חוזרת אלא מדובנו, להכי אמר שמעשה המנורה היה מקשה ולא היה יכולין לפרקו, ולפי פשוטו יש לומר הא דקאמר בתריה וזה מעשה המנורה, היינו דלא תקשה למה הוצרך להזהיר את אהרן, היה לו לעשות כחולת עשיית המנורה את פיות הנרות של המנורה שיהיה לכל קערה מקום הנחת הפתילות מוסב ומצד כלפי נר המערבי, ע"י אמר שהיה צריך לעשות המנורה כמו שראה משה בהר, ונראה הטעם כזה מפני שכל הכלים כגון הארון והשלחן והמנורה נעשו בענין שהיו יכולין להפך בכל צד שירצו, ודוקא בקדשים אמרו (ירושלמי שנה פ"ב ה"ג) קרש שזכה להיות בצפון וכו',

פרשת כהעלותך

והיינו כמ"ש לעיל בפרשת ויצא בדבר א' אין קפידא בין מעלה למטה כמ"ש המ"א (א"ח ס"ח ס"ט) בטלית ע"ש, והיו יכולין להפך המנורה לכל צד שירצה ואם היה לנרות פיות לצדוין כנ"ל לא היה אפשר להפך לצד השני, כיון שהנרות היו קבועין במנורה, ולא היה יכול להסיר את הנרות מצד זה לצד זה, ממילא לא היה אפשר לעשות להם פיות, וע"כ לא היה ניכר חשיבות נר מערבי אלא ע"י הפתילה שהיה מטה את הפתילות לצד נר מערבי:

7 ויש לרמוז במ"ש אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, כבר כתבנו בריש פרשת תצוה בפסוק ויקחו אליך שמן זית בענין זה כשמשמש משה בשבעת ימי המלאים, וכן יש לפרש שענין נר המערבי הוא מורה על האור שיצא לכל ישראל מן אור המנורה, והיה נר המערבי עדות לישאל כמ"ש חז"ל במנחות (פ"ג) ושאר הנרות היו מקבלין אור מנר המערבי כמ"ש חז"ל (שם) ממנו היה מדליק, אלא דכבר כתבנו שם דכמו שהחכם בתורה משפיע חכמה לחלמידיו, כך הוא מקבל מן החלמיד כמ"ש (אבות פ"ד, מ"א) איהו חכם ולומד מכל אדם, והארכנו כפי ואכרזם וכן בא כימים ואח"ל (י"א מ"ח) זמן זה שקנה חכמה ע"י שהיה לומד בישיבה, והדמו בזה שאמר הכתוב ששאר הנרות יאירו למול פני המנורה, דהיינו שאר שגיבולו אור אפי"ה היו מאירים לו, ויש להבין יותר ע"פ מ"ש החכם בקידושין דף ל"ו ע"ב (ד"ה כל מנחה) בשם הירושלמי דהאי מאן דאכיל מתבריה כהית להסתכלי כיה שהוא סימן להרכבת האילן שכל זמן שהוא יונק ממנו פונה לצד אחר ע"ש, והנה אמרה התורה ללמד שהמצוה ללמוד עם החלמידים פנים בפנים, כדכתיב (ישעיה ל. ב) והיו עניניך רואות את מוריה, הטעם הוא כמו

שהתלמיד מקבל מרבו כמו כן הרב מקבל מהתלמיד כמ"ש (אבות פ"א) ומתלמידו יותר מכולם א"כ לא בהית להסתכלי כיה, והראיה לזה דכתיב גבי משה (שמות ג. ח) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל הא להים, והיינו משום דלגבי השי"ת סבר משה דלא שייך בו קבלה מתלמידו לכך בהית להסתכלי כיה, אבל באמת כתיב (דברים ה. ז) פנים בפנים דיבר ה' עמכם, וכן כתיב גבי משה (שמות לג. א) ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים שנחת רוח להשי"ת שאמר ונעשה רצונו, וכתיב (הייל"ק קד, לא) ישמח ה' במעשיו, והיינו דכתיב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, להיות פנים כנגד פנים כמו שמשם הסתיר פני מחמת ענותנותו הגדולה, וכבר כתבנו שבעשיית המנורה עצמה לא היה פנים כנגד פנים, כי הקב"ה הראה כמדתו שהסתיר את פניו מחמת ענותנותו, והיינו דכתיב כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה דהיינו כמדתו, ומצינו מרע"ה חור בו ואמר (שמות לג. יח) והאני נא את כבודי ואח"ל (ברכות ז.) שאמ' לו הקב"ה כשדצייתי לא רצית וכו':

קצה

ויקרא יב תזריע

אור החיים

אפילו בשבת, קשה למה לא רשם כי פרעתי דינים שבעת ימים זכיות השמיני וגו' לומר כי לטעם זה אלו שם בפרשת מילה שנכתבה בפרשת לך לך, ואולי הוא שבעת המילה, והוא על דרך אומנם ז"ל (מהד) כי לא קבע כי פרע זה במלת אצרכם, שלא יחשוב ל"פ"ל כדי שלא יהיו כל העולם שמוסר ואצוי ואמו אדם כי לא חקל כי בשבת לגבי מילה אלא להאצות עצמים, ורז"ל אמרו (מד"ר) תלא פ"ח, חכ לשונם שלא קצלו בתורה ותורת שבת, אבל ישראל שנעשו מזה החינוך יימול להי שקבע כי רחמים עליו עד מה' (תשא ל"א י"ד) מחלליה מות יומת לא ידחה שופכי בן כח, וכפס שרמיו על הכהן כן רחמי שבת, והגם שאמרו ז"ל (תולין ק) שהמילה בסוי על הכהמה שנאמר (אמר כיצ"ל) ומיום השמיני נאמרה"י) אלא שנכתבה במקומה, אף על פי כן י"ש והלאה ירלה עכ"ל, ואריך לרעתי מי גילה סוד זה כי מקום לנעל דין לחלקי"י) כי אין ללמוד להקל בשבת ולא חקל כי בזה אלא להאצות שלא קצלו בתורה, כי כח האמור צדצריהם הוא מה שאמר בזוהר אשר על כן לזוה פרע זה לזנים שקצלו בתורה. עוד (ס"ג מד"ד) שהוא כדי שיעבור עליו שבת"י נראה כי מן הסתם פשט הוא כי מלות מילה ותבניתו נפש החיותית הנשפעת בעולם ביום השבת שנאמרה בפרשת לך לך לאצרכם אצוי עליו בשלום כידוע ואז יהיה כן קיומה, והוא שאמרו ז"ל כח הדברים הם כחונקן מפי הצבור לאצרכם בלא החיוני, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר י) שקודם שצא חוספת דברים בזה אחר מתן תורה"י, ומטהו אין שבת היה בעולם ורפף ורעד כיון שצא שבת נחוצק מקום שיהיה כי לאצרכם לומר אפילו בשבת כי הוא וזה ע"כ"י, וזוהו מה שאמרו כדי שיהיה בו כח, עוד מעצמו כי יעשה, כגם שמקיים כל התורה כולה אף ירלה צאומרו וזכיות בוספת וא"י (הסמך מילה על פי כן ידחה שבת מלפני מילה, כי מילה הוא למלות לדה שמלפניו, לומר כי זה תלוי בזה שאם מלכה שנלעווה בזה ושבת הוא מלכה שלא נלעווה בה ישמור מלכות מדה ייסיף לחבת שעות מלכות מילה"י, כל עיקר, ואם לא עשה כן הרי זה ח"ו לא טוב עוד יחבאר הכותב על פי צדצריהם ז"ל (תחומת עשה, ואם כן אין מקום שיהווה כי לומר אפילו תזריע ה') חיה לשונם שאל שורוסורוסו את ר' בשבת, ואם ה' מלכה היו משחררים בקולמסו עקוצא אחיה מעשיו נחיס של הקב"ה או של שבר עליו למה הולך לזוה ובר', אשר על כן הולך דם וכו' למה אחס מלום וכו' הוציא לו שיעולים הכותב לזוה על הדבר את בני ישראל שישם ונלוסקאות אמר לו אלו מעשה הקב"ה אלו מעשה שמוות שבת, וכמו כן מה שדרשו שם בנורח כשר דם אין אלו גחיס אמר לו הוהיל והוא חפן כהנים צריציו חיבת יימול שבר לומר אפילו בבת, במילה למה אינו יולא מכול אמר לו שלא נקן מלכה ז"ל) לא נאמרה לאצרכם מעטם הכתב, הקב"ה מלכות לישראל אלא לקרץ בזה דכתיב ונראה לתת טעם לסומכת וזכיות השמיני עם מה (הכלום י"ח) אמרת כי גרופה וגו' ע"כ, הנה לא שלפנו"י, שצא לתת טעם לעצבת המילה עד יום הספיק בתצוצת הכותב השעולים כי צריכין חוקן השמיני ולא לזכ לומר ביומו כמו שמתנו במקום אחר מעטם הקב"ה, לזכ כי השעולים מה שחסר כסף (שבת קל"ה) לזכ כחז אחר אומרו ועמלה בזה מהחוקן הוא לזכ אשר יאות לזכי אדם הם

אור הרה"ח

אמת, י"ד) נפטר אחד עם מחלליה מות יומת, (שם) מאחר שנכתבה מקודם בנבחה, (שם) ר"ל שאמר מתן תורה, ושידורו הגם שקבלו מח"ל שמתות מילה נאמרה בפני תלמי שנכתבה במקומה, אבל ע"כ"י שפוט פוט לא כן הוא, וצ"ל לך לא נכתב רק דברים שייכים לאנשי"ה, לא דברים שנוגשים רק אחר מתן תורה, וא"כ אם יאמר החתוב בני כן, וזכיות השמיני יימול לא יעלה על הדעת לומר שלא נאמרו הדברים לאנשי"ה, י"ד) לקרץ ברה"ה במקום מילה הגם שנאמרו השמיר נענע נרעתי, י"ח) וזה גם נקשר וא"י וזכיות, (שם) וכו' ימים כי חפשי שלא יהיה כחם שבת, ונכתבה לומר שהשפעת החיותית נשפעת דוקא בגלל שבת קודש, ולמה אין לזרץ שיעור עליו כל היום, ואם נולד בשבת אחר האברים יימול בשמיני, אבל לא די לומר לזרץ שיעור לזרעו, הגם שאי אפשר בלא מלאת שבת, שאל מלך ביום השבת ויימול בערב שבת יהיה חסר לו ליל שבת קודש, (ב) פירוש חכה לזנים וזכיות.

אונקלוס

ויקרא יב תזריע

תזריע וילדה זכר ומצאה שבעת ימים פיימי נקת היתה המצאה, וזכיות וזכיות המצאה וגו' בקרא

רש"י

קדמה לזרעו (צ"ל י"ב) (ב) פירושו של מינה זו נפשה וזע או מגדל וזע, כמו מרעית זרע, (נבדל) א' שלא לאלמ, ופירש"י יגדל זו זרע, ולמי ענינו כאן פירושו הכריון, ולמה הולילו הכתוב בלשון זה, ונקבל מיתר הוא שאלו מלך פשוט שמרעית מקודש, לזכ דרש ר' שמעון מרעית שהוא ענין זרע, והגם שכבר דרשו בו ח"ל, במס' מהו אשה מרעית מלכה מלך זכר, זה נשמע מוא"י של מינה וילדה שאמר הכתוב לזון עבר ילדה והסופי וא"י להפכו לעמיה, ומשמע לזון ודאי, ולא אמר אם מלך זכר לזון ספק על משקל ואלו נקבה מלך, ולומר שאלו האשה מרעית (מלכה) ודאי שמה זכר, ורשמית זה נשמע מאמרו כי מרעית כ"ל, ורש"י לא הוציא דרוש דמס' מהו כאן ומצאנו צ"י ויגש ואת לדיה במו, שאכן הוא חסוק מפשוטו, שבמלכת מינה, כ"י שהוא לזון ספק (משמעות א') מושך אחר עמו, וחלולו כחז כי מרעית ובי ילדה, אבל שם צ"י ויגש קרינז מלך לפשוטו: א) פי' שכבר היה לו לזרע אדם זכר אלא שנמחה, אבל אם לא היה עדיין שום לזרע, או כל לזרע לזרע דגים וכוונתה טובה היא, ואם היה לזרע נקבה או ספק פשטו היא שנמחה שבעת ימים (רא"ש): ד) פי' כלל לדיה, כגון כל הנוגע בה עימא, וכל אשר טעם עליו זכר, אבל אין להי' שהיה טעם מלך פשוט ימים כמו לזרע, שהוא כחז טעם המין ימי נקבה, ועוד מלכת שאמר הכתוב עוד הפעם נמחה ולא די מה שאמר רק שבעה אמה, הרי שאין פי' נקבה כמין ימי נקבה, ועוד מלכת שאמר הכתוב עוד הפעם נמחה ולא די מה שאמר ברישא ועמלה הרי לך שספ' ב' דברים (מ"ל), ואין להקשות א"כ יאמר רק כימי דת דושה נמחה ויש ככלה שמתמח ככלה ושממחא ז' ימים ואין לזרע ונמחה שבעת ימים, זה אינו, שבעבור שנקבה נמחה ב' שבעות לזרע לומר שמתמח ככלה אחר (ב"א): ה) פי' רק על זה לזרע קרית, שאם רחמה דם פשיטא, למה נטרע ממס' לא ילדה ורחמה דם (רא"ש), פמחה הקצר פירש"י הכתוב: ו) והוא לזון ארמי שלקמן ט"ו כ"ה ואשה כי יזוה זכר דמה מתרומת ידוע דבר, וכן וימין דבאר (דבר) לז"כ (כ"ה) שמה זכר, והוא"י והצ"ח מתקלפין כמו חלפה (רא"ש), וכל זה דחוק הוא כמון, למה הוציא דרך הכי מלשון כל היום היה (כ"ה) ויש"ח כח שו"י"ן מתחלפת בל"ה, אינו יודע היכן מלא ואת, ונראה שמה מקור השמינית כאן שיש לה יצורין (מ"ל), ויש"ח כח שו"י"ן מתחלפת בל"ה, אינו יודע היכן מלא ואת, ונראה שמה מקור לדבריו במגווס שמתרומתין על זה דבר, זה לו לזרע"י שמתחלפין זה אינו, שאלו מפני שמתחלפין מתרומתין כן אלא הם כי מינוח זה נעצתי דב צדדתי (ב"ב): ז) מלשון מולי ייסורין, ויגרפת הכהונה ורחמה בוא"י, לומר קבלה האשה וגם רחמה ואצריה כדל"ן, ולא נראה שמה, שא"כ הי"ל יקבלה שמה לזון זכר הוא, וכן גרס הרמב"ן ז"ל בלשון רש"י:

שם מוספא

מזכ ופוק (ויק"ט): בי תזריע"י, לזכות שאפני וילדתי מחו"י, שנמחה ונעשה ענין* זרע, אמו טמאה לזרע, (די"ג - מה כ"ה): כימי נדת דושה תשבת, כסדר כל טומאה כאמורה צדרי"י מטמאה בטומאת לזרע (מה כ"ה): ופילו נפחת כקצר בלא דס"י (מה כ"ה): דושה, לשון דבר חבי"י מנופלה, (לשון אחר"י) לשון מדוה וחולי, שאין אשה רוחה דם שלא חמלה"י

לשון עבר ילדה והסופי וא"י להפכו לעמיה, ומשמע לזון ודאי, ולא אמר אם מלך זכר לזון ספק על משקל ואלו נקבה מלך, ולומר שאלו האשה מרעית (מלכה) ודאי שמה זכר, ורשמית זה נשמע מאמרו כי מרעית כ"ל, ורש"י לא הוציא דרוש דמס' מהו כאן ומצאנו צ"י ויגש ואת לדיה במו, שאכן הוא חסוק מפשוטו, שבמלכת מינה, כ"י שהוא לזון ספק (משמעות א') מושך אחר עמו, וחלולו כחז כי מרעית ובי ילדה, אבל שם צ"י ויגש קרינז מלך לפשוטו: א) פי' שכבר היה לו לזרע אדם זכר אלא שנמחה, אבל אם לא היה עדיין שום לזרע, או כל לזרע לזרע דגים וכוונתה טובה היא, ואם היה לזרע נקבה או ספק פשטו היא שנמחה שבעת ימים (רא"ש): ד) פי' כלל לדיה, כגון כל הנוגע בה עימא, וכל אשר טעם עליו זכר, אבל אין להי' שהיה טעם מלך פשוט ימים כמו לזרע, שהוא כחז טעם המין ימי נקבה, ועוד מלכת שאמר הכתוב עוד הפעם נמחה ולא די מה שאמר רק שבעה אמה, הרי שאין פי' נקבה כמין ימי נקבה, ועוד מלכת שאמר הכתוב עוד הפעם נמחה ולא די מה שאמר ברישא ועמלה הרי לך שספ' ב' דברים (מ"ל), ואין להקשות א"כ יאמר רק כימי דת דושה נמחה ויש ככלה שמתמח ככלה ושממחא ז' ימים ואין לזרע ונמחה שבעת ימים, זה אינו, שבעבור שנקבה נמחה ב' שבעות לזרע לומר שמתמח ככלה אחר (ב"א): ה) פי' רק על זה לזרע קרית, שאם רחמה דם פשיטא, למה נטרע ממס' לא ילדה ורחמה דם (רא"ש), פמחה הקצר פירש"י הכתוב: ו) והוא לזון ארמי שלקמן ט"ו כ"ה ואשה כי יזוה זכר דמה מתרומת ידוע דבר, וכן וימין דבאר (דבר) לז"כ (כ"ה) שמה זכר, והוא"י והצ"ח מתקלפין כמו חלפה (רא"ש), וכל זה דחוק הוא כמון, למה הוציא דרך הכי מלשון כל היום היה (כ"ה) ויש"ח כח שו"י"ן מתחלפת בל"ה, אינו יודע היכן מלא ואת, ונראה שמה מקור השמינית כאן שיש לה יצורין (מ"ל), ויש"ח כח שו"י"ן מתחלפת בל"ה, אינו יודע היכן מלא ואת, ונראה שמה מקור לדבריו במגווס שמתרומתין על זה דבר, זה לו לזרע"י שמתחלפין זה אינו, שאלו מפני שמתחלפין מתרומתין כן אלא הם כי מינוח זה נעצתי דב צדדתי (ב"ב): ז) מלשון מולי ייסורין, ויגרפת הכהונה ורחמה בוא"י, לומר קבלה האשה וגם רחמה ואצריה כדל"ן, ולא נראה שמה, שא"כ הי"ל יקבלה שמה לזון זכר הוא, וכן גרס הרמב"ן ז"ל בלשון רש"י:

אור החיים

כזכר, פי ז' שנים ויבוק חגלי משית, כאומרם ז"ל כי צמיחת העגלה מהעולם, דהתיב (אורי י"ג) ואת (סוכרין ל"ו) שבע שכן דוד צל וכו' ליסרם ולקרקס, רוח הטומאה אצטיר מן הארץ, חיה יהיה בשנה ח', והוא אומרו ועמלה יחס הכסור לצמיחת הטומאה כי כווא הטומא הוא המוסר, ואמר ז' ימים פירות שבע שנים, על דרך אומרו (חיי כ"ד י"ה) טעם הכנעה אמת ימים או עשור ואמרו ז"ל (כחותב ל"ו) ימים צפרשת לך לך כל פרעתי דיני מילה, ואם לוודיע שנה, וזכיות השמיני וגו' פירוש שאחר עבור ז' שנים שלרץ לומר ציזם ולא בליילה, גם להודיע אפילו בהתחלת יום השמיני, יימול שבר ערלתו, כי אז יעצור שצבת, כמו שדרשו ז"ל (תוי"כ, שבת קל"ב) וזכיות

בראם. אבל באדם הנונה קיום האיש חזק
המוגן ובוה אין הנקבה שהיא אל הזכר, ולא
נבראת כי אם לעזר, ע"כ דברי. ובוה פריש
מולד"ה (ישעיה משה) בפרישת בראשית (יהי
ועש) מאמר (שם כ) נעשה אדם כלומר שנינו,
אני והוא, שיעשה את עצמו בהוציא שלמותו.
הוא שאמר (פיר' א) ובה אמרים לו אמה
קומת כו', ע"כ וכן פריש הנעים מנדים ריש
נס אלה תולדות נח נח כלומר שהוליד את
עצמו, כי איש צדיק תמים היה כו'.

ודנה, מוכן כי הנהכל בין זכר לנקבה היינו
בסתם אשה דעלמא שאונה כי אם
לעזר, אבל אשת חיל הרופת אחר מצות
המטיל עליה ומעשים טובים, ומרבה בצדקה
החסד להשפיע מטוב ביתה לזולתה, היא
מוציאה שלמותה מעצמה ונחשבת כזכר.
ובפרט חרי הנהכל בין זה לזה כי זכר משפיע
ונקבה מקבלת, אבל אם הנקבה משפיעת טוב
היא זכר, וכבר פירשו מאמרים (פסחים) אשרי
מי שבניו זכרים, היינו אפילו בנתנו ככלל בניו
השבו לזכרים אם מטיבם מעשדם כזכר, או
לו למי שבניו נקבות, היינו שאפילו הזכרים אם
אינם המליכין בדרך הישר הם חשוכים בנקבות.
וכבר אמרו (נבא קמא י) אין זולתה אלא צדקה,
שאמר (תשע י, י) זלעו לכם לצדקה, והוא
שאמר אשה כי תזרעו (צדקה ומעשים טובים,
א) וילדה (את עצמה) זכר, והבין:

ושלשים יום ושלשה ימים תשב בראי
מחרה וכו', פירש רש"י, לא ספיק
ד"א, והוא שם דבר, כמו מחרה. וכי מחרה,
ספיק ד"א, וכי מחרה שלה, יש להבין מפני מה
אחרי מולדת הלי"ג לזכר ופי' לנקבה נקרא ימי
מחרה שלה יותר מולד"ג ופי' שאינם שלה,
והדבר פלא. ועיין בספר עשרת צבי על הזוהר
(חריע פי' משה) שכתב בה דברים העוסקים
ברובו של עולם עמוקים מני יום כדרכו בקדוש:

אמר על פי מה שאמרו חז"ל (מקד' לז, א)
ואת מצותי תשמרו ועשרתם
כפי ימצא פי' מ, מעלה אני עליכם כאילו
עם עצמכם, והוא על דרך (פסחים יט)
לפי את בן הכורז תורה כאלו לידו כל שבין
הן תורה ומשמרה חרי זה מוליד את
על פי זה פירש הנעים מנדים ריש נח
לפי זה תולדות נח נח איש צדיק תמים
אמנם ידוע כי זה אי אפשר בלתי אם
בראשית בנימוס לתורה ולעבודת למד
הוא משפיע לקול הורים בחינת מקבל, אחר
לפי את עצמו להשפיע לאחרים, ויהיה
נעשה בחינת זכר המשפיע.

דאשת העבדה יכונה בשם זרעה,
והיא שאמר לאדם, אם תהיה (בחינת)
הזרעה כי תזרע, (א) וילדה (את עצמו)
היא שאמר (בחינת) אשה (בענת) מורעת
לפי מולדת (את עצמה) זכר, אבל אם הוא
איש (בענת) מוריע תחלה ואינו רוצה
בזולתו, אז וילדת נקבה, כלומר תש בהו
לשאלו זוכה להשפיע, ובוה תורה מוסר
לפי הזכות אזו לשמוע, והבין:

כי תזרע זכר זכר ופי' מה, הוא ליה
לומר כי חל זכר, והנראה לי בהו על
שכתב העיקרים (פס' ג פ"ג) מפני מה
לא כבאדם ב' בעליו חיים נאמר למתו
לפי כבאדם ב' בעליו חיים נאמר לזכר ונקבה
לפי כבאדם ב' בעליו חיים זכר ונקבה
אם וכאדם לא נבראת הנקבה אתה, הענין,
לפי זה בעת לידתו נגמר שלימותו, אבל
אם לא נגמר שלימותו הפכות בו כי אם
שנמצא חסוד שבו משה את הפועל לזכר לא
אמר בו כי טוב, והוא נזכר בעליו חיים
שזוהר שזוהר שלימותו קיום המציאות, ובוה
שזוהר הזכר והנקבה, לכן זכר ונקבה

וזרע שאמר הכתוב אשה דעי למרחוק, זרעו
למרחק רחוקה מנין להתקרב אליה
ותכרר, ולפועל היינו לענין עולם הזה שהכל
מור ה', כמו שאמרו חז"ל (נחמ"ס) שהקב"ה נזר
על המשה חכם או מופש, חלש או נבר, עני
או עשיר, אם בן כדחינה שכראני חלש או עני
אתו צדק, לצדק במקשו, כי אין לי יותר, זה
נגד מה שהקב"ה עושה חסד לאדם בשני
הפכים כאמור, כמו בן האדם צריך לעבד
אותו במדות הפניות, והוא שאמר אחר וקם
צרתני, לדמככל לאחור בעניני עולם הזה
וקדם למי שקדם לי במעלה בעניני עולם הבא
ואם כך עושה, זוכה ונחל שני עולמות הזה
והבא, כי שיש ושמה בחלקו בעולם הזה, ויחכה
לעלות למעלה להיות עולם הבא:

אשר כי תזרע וילדה זכר ופי' מה, אפשר
לומר שבא לרמז למה שכתוב בחז"ל
שלא קע"א (ע"א) כיום הזה שפיר' ה' ה' ה'
וימא דאחור סופא בשירותא, שירותא אקרא
הוא וכי' סמור ונני, ואקרי יהוא, י"ד הוא
לאחזאה סופא דכל דרנין דאדנו שירותא כל
ופריש העשרת צבי (יהי ספ"א) דמלכות דאם
קדמאה נעשה עתיק דאצילות, ומלכות
דאצילות נעשה עתיק דבראה, וכן
כרשתהשלמות העולמות מעולם עד עולם, והוא
סוד ספר צידה פ"א (ס"א) נעץ סופן בהחלתו, עיי
שם ובמה שכתב העשרת צבי בזהר בשלח
נפי ד"ה אמם דאחור, והכי דייקא ויושע ה' ביום
ההוא (שמות ה' ל), היינו עתקא הנקרא "יהוא"
ובראה לי שזה רמזו במדרש קהלת פס' ג י'
רבי מאיר צוח לסופא דמלה רישא:

וזרע שנאמר אשה (מלכות) כי תזרע וילדה
זכר עתיק, בחינת "הוא", היינו אחור
וקדם צרתני, אחור (בעולם שלמעלה) וקדם
(בעולם שלמטה ממנו), והבין:

אמר, חילך כמני אמו הכוש בבית האמרים,
וכא הקב"ה והחירו משם, צריך לחזוקו לו
טובה, דבר אחר אשה כי תזרעו חיים והסד
נעשיתו עמדי ופקודתך שמהו רחוי (שם י, י),
וישורר דבריו, חילך שריו כמני אמו והקב"ה
משמרו שלא יפול וימות, ע"כ באורד חסדי ה',
הנה מספר חסד ה' על האדם בעת יצירתו,
תורה סוגר ליה כמנה שלא יפול וימות, אחר
זה פותח שעולמים ומציא אמורים כבשורות, והוא
שני הפכים, וכמו בן האדם צריך שיהיה לו
מדות הפניות, בחינת צמצום לעולם הזה,
שלא יתקנא באדם שיש לו טוב עולם הזה יותר
ממנו, כי אם יסתפק כמנוע כל שמת, כמו
שאמרו (אבות פ"ג ס"א) אידונו עשירי תשמה
בהלוק, ואי אפשר לשמחה בלתי על ידי מדה
הסתפקות, אבל לענין תורה ומצות יחמוד
ויתארה לעלות מעלה מעלה, ויקח ראה
מרבדול ממנו בתורה ומצות, ויקנא בו לאמר
סתי אעשה גם אנכי כמותו ללמוד תורת ה'
לשמה לשמור ולעשות ולקיים באהבה וביראה
כל חימים, והוא שנאמר (ישעי נב, י) אל תקנא
בחשאים כי אם ביראת ה' כל חימים, ר"ל בהו
יותר לחתקנאות, וקנאת סופדים תרבה
מותר לחתקנאות, (נבא בתרא ס"א):

זכור פירשו המפורשים, וידעת חיים והשבות
אל לכבד וגו' בשמים ממעל, כלומר
בעניני שמים הוא עבודת הבורא ותכרר תקח
ראה ממעל לך, ועל הארץ, בענין ארציות
מתחת ויכס ה' לם, תקח ראה להסתפק
כמועט ממי שהוא נקש דוד (תהלים פ"ד) שמו
המפורשים שזה בןקש דוד (תהלים פ"ד) שמו
נפש עבדך, היינו שידא לי לב שמו
בהסתפקות, כי אלוך ה' נפשי אשא לעלות
למעלה למעלה, והוא שני הפכים, וצריך סויע
למעלה למעלה, ע"כ דבריהם:

דחבני מוסף על דבריו לא לנד שיהי
 זכר ומשפיע לעמיד, כי אם מיד
 נעשה זכר להשפיע חמה לרבו, כמאמר
 ז"ל (מסות) ומחלמידי יומר מכולם, של
 מה שהתלמידים מוסיפין לקבל משפיעין
 להרד ששפיע להם, והוא דמיון מעיין,
 שכל עוד שמוסיפין לשלוב מתגבר המוס
 והס טובים יותר, ולזה אמר [וילדה] בלשון
 עבר ועמיד, שלא די שיהי זכר לעמיד
 להשפיע למחידיו, אלא מיד הוא כזכר
 להשפיע ולהוסיף חכמה לרבו, ולזה אמר
 וילדה שהוא עבר ועמיד.

מצורע

זאת מהי מורת המלרוע ביום טהרתו
 והוצא אל הכהן. בהקדים מדרש
 (דברים רנה פ"א א) על הפסוק (דברים א')
 אלה הדברים אשר דיבר משה, הרי"ד (שפלי
 ע"ו) מרפא לשון ען חיים, עד שלא קיבל
 משה את המורה מה כמזי צי לא איש
 דברים אנכי (שמות ד'), ומשקיעל את המורה
 מה כמזי צי אלה הדברים וגו'. י"ל אמר
 מהמדות שהמורה נקנית בהם היא מיעוט
 שיהיה (אבות פ"ו מ"א), של שיעטע האדם
 בדיבור חול, יתרבה כוחו בחוכה, ומצואר
 בירשלתו (בבב"א פ"א ה"ב) שאמר ר' שמעון
 בן יוחאי אם היי זהר סניי היי מבקש
 שיהי לאדם פה מיוחד לדבר דברי מורה,
 שיהי לאדם פה מיוחד לדבר דברי מורה,

הוא נפסד פיו בדברי חול, ומכ"כ דברים
 אפורים, אינו מסוגל עוד לדברי מורה.
 לזה מעורר המדרש שלמד כן ממשה רבן
 של ישראל שלא קם כמנוח, נאמר
 ולי לא איש דברים אנכי, כי היי רגיל כל
 יומותיך בדיבור, לכן זכה [לאלה הדברים]
 דבר דברי מורה אל כל ישראל, שיעטע
 מורה דבריו חול היא סיבה לגדולת ייעומו
 מורה הק'. ולזה אמר המדרש הרי"ד מרפא
 לשון ען חיים, שהמורה הוא רפואה להלשון,
 שיהי שינה לכות למורה של מורה, ישמור
 פיו ולשונו שלא לדבר דבר בטל.

הנה אמרו חכמינו (ויק"ד י"ח ד) שנגעים באים
 על לשה"ר, ולזה אמר זאת מהי
 מורת המלרוע, של שירלה לנד להשגת
 המורה, יתרפא מלרעמו ולא יוסיף עוד לדבר
 דבר אפור, והוצא אל הכהן וטהרו הכהן.

זאת מהי מורת המלרוע ביום
 טהרתו והוצא אל הכהן.
 מקדקים דמינת מהי מיומרת ללמורה. -
 וצמדש על זה הפסוק (ויק"ד ע"ו ד)
 [ואמאן, הרי"ד (מהל"ס י') ולרעע אמר
 אלקים מה לך לספר חקי ותשא ברימי עלי
 פייך. ומתפשים כמנו שאם אין צו יראת
 שמים או מוראו לו כסס המורה, ולזה אמר
 שדוקא ביום טהרתו יש משיבות למורה
 שלמה, כי קודם שמתטהר נפשו אומרים
 לרעע מה לך לספר חוקי.

ויש להוסיף עוד, שאם אין זוכה, משתמים
 מוראו קודם שיוצא מן העולם, ודואג

היי כל מוראו משפה ולחון (פארתו ק"ו א).
 ואינו מתדבק בו, וקודם מומו נשמה ממנו
 מוראו. ואמרו חז"ל (שילה"ו) לאוקמי גרסא
 לרין שיעתא דשמיא, ודרשו חכמינו (קדושין
 י"ג) בשציעים [מינת] מהי, ביווימן מהי.
ולזה אמר "מהי מורת" המלרוע,
 שמתקיים מוראו בידו ולא יאבד
 ממנו, הוא [רקן] ביום טהרתו, ואי נאמר
 עליו אשרי מי שגא לכאן ומלמודו בידו
 (פסחים ג) שלא נשמה ממנו. ולזה הביא
 [המדרש לבאן] הקרא (מהל"ס י') ולרעע
 אמר אלקים מה לך לספר חוקי, למה
 מעמול לרין, ותשא ברימי עלי פייך,
 שמורק מהי כמות דואג משפה ולחון
 ולא מתקיים בידך, שהמורה נקראת ברימ,
 וכן אמרנו (פסחים ע"ב) עה"פ אם לא
 ברימי יומס ולינה חקק שמים וארץ לא
 שמתי, שקאי [מינת ברימ] על החורה, -
 רק כשמטהר ענמו או יש הוי וקיום
 למורה שלמה.

אז יאמר [לישע ימור מינת מהי].
 ומשעב גם הלשון והוצא אל
 הכהן, הלא כמזי ויאל הכהן אל מחון
 למחנה. דכספר נועס אלמין (סוף פ"ד ג'ק
 ד"ס ד"ס א) כמז שאם לומד שלא לשמה נברא
 מזה (אור בגוף) [רק הגוף לבד] בלי
 שמה, ויש יובלת ביד הליק הלומד לשמה
 להעלות המורה של הלומד שלא לשמה, כי
 יובלת בידו להמשיך שמה למוראו של זה
 שעשה הגוף לבד עכ"ד. ולפי זה יובן
 שהמורה שלמה המלרוע אם הוצא לפני

אשה כי מוריע וילדה זכר. מקשים
 דהוי ליי למימר ותלד כמו
 שאמר מוריע. (שו"ת) על פי מה שכתב
 בספר ייעב לב (עה"פ) כי מוריע ד"ה או יאמר
 עפ"י מאמרס ז"ל (ויקרא רנה פ"א ו') ואם
 מלומי תשמרו ועשיתם אומס, מעלה אי
 עליסם כאלו עשיתם ענמכם, [והוא] על
 דרך המלמד כן מצירו מורה כאלו ילדו
 (פארתו י"ט א). כל שכן הלומד מורה ומשמרה
 הרי זה מולד את ענמו, ועל פי זה פירש
 בספר נועס מגדים אלה מולדות נח נח,
 כלומר בענמו היי מולדות נח, כי נח איש
 נדיק חמים היי אמנס ידוע כי זה אי
 אפסר בלמי אם מחלה צלשית כינסמו
 למורה ולעבודה ילמוד מולדו וישמע לקול
 הורים במינת מקבל, ואמר כך יולד את
 ענמו להשפיע לאחרים, ויהי נעשה במינת
 זכר המשפיע, והנה ראשית העבודה יבונה
 בשם זריעה, וי"ש לאדם אם מהי במינת
 אשה בעת כי מוריע, או וילדה את ענמו
 זכר, (שו"ת) אבל אם הוא צעירו איש זכר בעת
 מוריע מחלה, אינו רוני לקבל מולדו, או
 יולדת נקבה, כלומר מש כוחו כנקבה
 שאינו זוכה להשפיע, ובהו הורה מוסר לנו
 להטות און לשמוע עכ"ד.

(שו"ת) כי חיבת מוריע היא לשון עמיד, וחיבת
 וילדה היא לשון עבר ותהפך לעמיד ע"י הוא"ו
 שבראשו, והול"ל ותלד שהוא רק לשון עמיד
 כמו חיבת מוריע.

תזריע

7

והבדל הנגדל מאדו אשר יוצק על ראשו
 השפעת והתמסות שסס נקלטים שגון התמסות לשון גדולה * ונמלל אם ידו לנפש אם הנפלים פי שיש כס צד לדין כוח להלביש אם הנפלים כי ענין הוא מלאשן נבירה (עי' נפ"י י' י"א) פי הימנה צדו לכפר על שגון הדור עושה מהס לצדו קודשם שדך הצדק להוריש עצמו ממלך כל עם ולאמר כפי צ"ח ממלך שהוא מקולקל נמנעו והוא פורע לפניהם טמאים שטונים אולם שאל נני חס ומלה הצדק הוא עצמנו אולם טמאים מלן עששם הוא ועי"ו הוא נכונים כלם ילשא גדולה והס שטים כעוונותיהם וגדולה משונה שדונות נעשים כודות (ימלל פי:) נמלל אולם הנבירות עצמם הצדק כממנו עושה מהס וכדו ולצדו הקודש (עי' ווי"ק מ טו) נמלל עצמם. ואמר הכמות הצדק כוח אם לשון לא יפרט פי לא יגלה הסמכות שנלאשו רק לרדן להסמך אולם מאל כשעת לרעור עם צ"ח * ונבדלו לא יפרוס ר"ל ומלכה הוא סממון עצמו ממלך לשלל ונפול וכעוד מלילה לא יפרוס רק יחזיק נמלל ואל לעולם *

והבדל הנגדל מאדו אשר יוצק על ראשו
 השפעת והתמסות שסס נקלטים שגון התמסות לשון גדולה * ונמלל אם ידו לנפש אם הנפלים פי שיש כס צד לדין כוח להלביש אם הנפלים כי ענין הוא מלאשן נבירה (עי' נפ"י י' י"א) פי הימנה צדו לכפר על שגון הדור עושה מהס לצדו קודשם שדך הצדק להוריש עצמו ממלך כל עם ולאמר כפי צ"ח ממלך שהוא מקולקל נמנעו והוא פורע לפניהם טמאים שטונים אולם שאל נני חס ומלה הצדק הוא עצמנו אולם טמאים מלן עששם הוא ועי"ו הוא נכונים כלם ילשא גדולה והס שטים כעוונותיהם וגדולה משונה שדונות נעשים כודות (ימלל פי:) נמלל אולם הנבירות עצמם הצדק כממנו עושה מהס וכדו ולצדו הקודש (עי' ווי"ק מ טו) נמלל עצמם. ואמר הכמות הצדק כוח אם לשון לא יפרט פי לא יגלה הסמכות שנלאשו רק לרדן להסמך אולם מאל כשעת לרעור עם צ"ח * ונבדלו לא יפרוס ר"ל ומלכה הוא סממון עצמו ממלך לשלל ונפול וכעוד מלילה לא יפרוס רק יחזיק נמלל ואל לעולם *

והבדל הנגדל מאדו אשר יוצק על ראשו
 השפעת והתמסות שסס נקלטים שגון התמסות לשון גדולה * ונמלל אם ידו לנפש אם הנפלים פי שיש כס צד לדין כוח להלביש אם הנפלים כי ענין הוא מלאשן נבירה (עי' נפ"י י' י"א) פי הימנה צדו לכפר על שגון הדור עושה מהס לצדו קודשם שדך הצדק להוריש עצמו ממלך כל עם ולאמר כפי צ"ח ממלך שהוא מקולקל נמנעו והוא פורע לפניהם טמאים שטונים אולם שאל נני חס ומלה הצדק הוא עצמנו אולם טמאים מלן עששם הוא ועי"ו הוא נכונים כלם ילשא גדולה והס שטים כעוונותיהם וגדולה משונה שדונות נעשים כודות (ימלל פי:) נמלל אולם הנבירות עצמם הצדק כממנו עושה מהס וכדו ולצדו הקודש (עי' ווי"ק מ טו) נמלל עצמם. ואמר הכמות הצדק כוח אם לשון לא יפרט פי לא יגלה הסמכות שנלאשו רק לרדן להסמך אולם מאל כשעת לרעור עם צ"ח * ונבדלו לא יפרוס ר"ל ומלכה הוא סממון עצמו ממלך לשלל ונפול וכעוד מלילה לא יפרוס רק יחזיק נמלל ואל לעולם *

או יאמר אמור וממנו דהכל דרך הצדק
 כשיונה להוריק אדם אמר או לצד להיות האמירה הוא לכלל בני אדם ולא ממלל ימלל היצור לאיש הוי. וחי נח להורות הפסוק אמור ר"ל שהוא האמירה לכלל ולאמרה אליהם שהוא היצור ימלל לאמר. וחי פי רש"י ז"ל להאריך גדולים על הקטנים ר"ל שהוא האלוהה לכלל אף לגדולים כשדורה להאריך על הקטנים וק"ל *

או יאמר אמור וממנו דהכל דרך הצדק
 כשיונה להוריק אדם אמר או לצד להיות האמירה הוא לכלל בני אדם ולא ממלל ימלל היצור לאיש הוי. וחי נח להורות הפסוק אמור ר"ל שהוא האמירה לכלל ולאמרה אליהם שהוא היצור ימלל לאמר. וחי פי רש"י ז"ל להאריך גדולים על הקטנים ר"ל שהוא האלוהה לכלל אף לגדולים כשדורה להאריך על הקטנים וק"ל *

או יאמר אמור וממנו דהכל דרך הצדק
 כשיונה להוריק אדם אמר או לצד להיות האמירה הוא לכלל בני אדם ולא ממלל ימלל היצור לאיש הוי. וחי נח להורות הפסוק אמור ר"ל שהוא האמירה לכלל ולאמרה אליהם שהוא היצור ימלל לאמר. וחי פי רש"י ז"ל להאריך גדולים על הקטנים ר"ל שהוא האלוהה לכלל אף לגדולים כשדורה להאריך על הקטנים וק"ל *

פרשת אמור

וישנינו ג"כ על עננים מאלד ולא ישנינו על
 וכות אטמים כדי שלא ינח להס מלילה איהם המנפלות ממתים ימוקיים ומוענב ה' כל גנב לצ (משל טו ה') *

וישנינו ג"כ על עננים מאלד ולא ישנינו על
 וכות אטמים כדי שלא ינח להס מלילה איהם המנפלות ממתים ימוקיים ומוענב ה' כל גנב לצ (משל טו ה') *

וישנינו ג"כ על עננים מאלד ולא ישנינו על
 וכות אטמים כדי שלא ינח להס מלילה איהם המנפלות ממתים ימוקיים ומוענב ה' כל גנב לצ (משל טו ה') *

מאמר ז

והיו הכרוכים פורשי כנפים

הכרוכים כרב ותלמיד או כשני תלמידים שמכבידים זה את זה כתיב (שמות כה, כ) והיו הכרוכים פורשי כנפים למעלה סוככים כנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו אל הכפורת יהיו פני הכרוכים. ודנו המפרשים במשמעותם של הכרוכים, יש שפירשו דאיש אל אחיו רומז להרב והתלמיד שמסתכלים זה כלפי זה בכבוד הודי, ויש שפירשו שהכוונה לשני תלמידים, שפניהם איש אל אחיו בכבוד וברוך אויב אחד לשני.

שני הכרוכים - הרב והתלמיד

איתא בשל"ה הקדוש (פרשת תרומה): הכרוכים הסוככים היו דמות העניק (חגיגה יג:) רמז על הכל שאין בו חטא, דהיינו העניקות של בית רבן שהם מבטלין גיורות (שבת קיט:), והרמז של הכרוכים אמרו (סוכה ה:) אפי' רבכי ואפי' זוטרי, אשר כזה מתורץ מה שאמר (כה, יח) שנים כרוכים ולא אמר שני כרוכים, כי לא היו שנים בבחינה אחת, ויש כזה סוד גדול אמנם מה שאפרש שרומז להרב עם תלמידו, הרב אפי' רבכי והתלמיד אפי' זוטרי עכ"ל.

ומבואר מדברי הק' דב' הכרוכים הם הרב והתלמיד (עי' ב"ב צט.) שמסתכלים זה כלפי זה בכבוד הדדי, והיינו כמו שכתב הרמב"ם (תלמוד תורה ה, יב) כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבן, וכך אמרו חכמים (אבות ז, יב) יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך, וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולא להכבדם שהם הבנים המזהנים לעולם הזה ולעולם הבא.

והיו ענינין רואות את מוריהן

והנה יעו"י שם בשל"ה הק' שבואר מש"כ אצל הכרוכים ופניהם איש אל אחיו שהוא ענין מה שגא' (ישעיה ל, כ) והיו ענינין רואות את מוריהן.

שישראל עושין רצונו של מקום הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חיבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ומתחילה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום, וכשאין עושין הופכין פניהם לבינת על ידי נס. ורואים מכאן דבר נפלא, שגם בזמן שאין עושים רצונו של מקום עדיין נחשכים ישראל כמקשה אחת עם השכינה וצריך נס שיהיו הופכין פניהם זה מזה, וא"כ י"ל דלכן צריך ששני הכרוכים יהיו מקשה אחת, כדי להראות לנו דבר זה, שאע"פ שאנו חוטאים ואין עושים רצונו של מקום, עכ"ז עדיין אנו רצויים לפניו ואנו כמקשה אחת עם השכינה, וכן מבואר בקידושין (לו.) ר"מ אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים וכי' [וכתב בשו"ת הרשב"א (סי' רמב) דהלבטא כר"מ], וכל זה כדי שלא נתייאש ונחשוב שבין כך איננו רצויים לפני המקום, והראיה שהיו הכרוכים הפכו פניהם, וא"כ ודאי שיוקשה עלינו לשוב, לכן יש לנו רמז שעדיין אנו רצויים לפניו ואנו כמקשה אחת עם השכינה, וכשנשוב כחודו של מחט הקב"ה יקבלנו כפתחו של אולם ויעודנו לשוב, כמו שאנו מתפללים השיבנו ה' אליך ונשובה, דהיינו שהקב"ה עוור לנו לשוב ואנו רצויים לפניו, עכ"ד.

ומוצא הדברים יש לקחת חיזוק ועידוד רב, שלא ליפול ח"ו במצב של דכאון ומרה שחורה על העבר, כי על ידי זה לא נוכל לצעוד קדימה, אלא עלינו להתחרט על העבר ולצעוד הלאה בשמחה ובטוב לבב, ע"י שנמלא את הארון עם הלוחות, כלומר נמלא את עצמינו במצוות שבין אדם למקום כחורה ותפילה וכדו' ובמצוות שבין אדם לחבירו, חסד ומעשים טובים, וכמו שנתבאר שכשם שבלי לוחות אין ארון, כך בלי פנימיות אין כלום, וע"י כך נזכה לכפרה המרומז בכפורת, ונדע שתמיד אנו מקשה אחת עם השכינה, כבחי' קוב"ה ואורייתא וישראל חד (זה"ק ח"ג עג.), והחוט המושלש לא במהרה ינתק.

ולאור זה יבוארו ביתר ביאור דברי השל"ה הקי' שהכרוכים הם כדוגמת הורב והתלמיד שמסתכלים שניהם זה לזה, כי באמת כן הוא ששניהם נותנים אחד לשני, ואין לאחד שום בושא להסתכל בפני השני, כי שניהם נותנים ושניהם מקבלים. וגם מה שמבואר בגמרא (כ"ב ע"ג.) שהכרוכים רמוזים ג"כ לחכמי"ה וישראל שפניהם איש אל אחיו כשעושיין רצונו של מקום ופניהם לבית כשאין עושיין רצונו של מקום, מוכן היטב עפ"י הפנים פותח, שהרי באר ברובי שאפילו כלפי הקב"ה אין בושא להסתכל בכרכול, כי הקב"ה מקבל נחת רוח כשישראל עושים רצונו.

ויסוד הדברים האלה מבואר גם ברבינו אפרים על הפסוק (שמות כה, יד) והבאת את הכרים בטבעות על צלעות הארץ לשאת את הארון בהם, כלומר ע"י תלמידים הרב מתגשא ומתעלה כמו שאמר אותו חכם הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מרבותי ומתלמידי יותר מכולם. ^L

שני הכרוכים - רמז לשני תלמידים

אמנם כאמור, בנוסף לסמל של הרב ותלמידים, יש שפורשו שבי' הכרוכים רמוזים לב' תלמידים, וז"ל רבינו אפרים (שמות כה, יח): שנים כרוכים רמז לשני ת"ח שיהיו נוחים זה לזה בהלכה ומתנהגין באחתה שגאמר ופניהם איש אל אחיו ס"ח אותיות שלום. וכן כתב רבינו יהודה החסיד בספר חסידים (תקנ"ט) מבין שני הכרוכים (שמות כה, כב) למה שני הכרוכים, להורות שיעסקו שנים בחוזה יחדיו שגאמר (מלאכי ג, טז) אז נוכרו יראי ה' איש אל רעהו וקשב ה' ושמע וכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו.

ולכאור ביתר ביאור ענין זה ששני הכרוכים הם כדוגמת שני ת"ח שנוחים זה לזה בהלכה היה מוגלא בפמיה דהדה"ג ר' חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל ראש ישיבת כרם ביבנה, דברי הגאון רבי חיים מוואלאוין זצ"ל בפירושו לפרקי אבות רוח חיים, על המשנה (ג, ב) רבי חנניא בן תרדיון אומר שנים שיושבים ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים וכו', אבל שנים שיושבים ויש ביניהם דברי תורה שכינה ביניהם שגאמר (מלאכי ג, טז) אז נברו יראי ה' וגו', ופירש הרוח חיים שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה, ר"ל ביניהם אין דברי תורה אבל לומדין כל אחד

וראינו ביאור נפלא בענין זה בספר פנים יפות לבעל ההפלאה הגד"ק רבי פינחס הלוי איש הורוויץ זצ"ל (פרשת בהעלתך ד"ה ויש לדמוז, בהקדם מה דאתא בירושלמי (ערלה א, ג), והובא בתוס' במס' קידושין (ל"ו:) לענין ענין שנחתכו לאילן זקן שכבר עבר עליי ג' שנים ואינו אסור משום ערלה, אם הענין שנחתכו עליה דינו כזקנה ואין לה דין ערלה או שדיינו כנשיעה חרשה שיש לה דין ערלה, ומבואר שם שהיה תלמי, אם הענין החדש מקבל יניקה מן הזקנה אז דינו כזקנה ומותר משום ערלה, ואם אינו מקבל יניקה מן הזקנה דינו כדן נטיעה חרשה שאסורה משום ערלה, אולם הירושלמי מוסיף עוד בזה הלשון [עפ"י פירוש הפני משה]. אם היו העלין של הלדה הפוכין כלפי הלדה כלומר כלפי עצמו לצד אחר ואינו כלפי הזקנה, דבר בריא הוא שמה שהלדה היא מכת הזקנה ולפיכך הוא הופך פניו ממנה כדלקמן, ואם היו העלין של הלדה הפוכין כלפי הזקנה ולא לצד האחר בידוע שהוא חי מכת הלדה והיינו מכת עצמה וכקאמר רבי יודן דסימנא על כך הוא דמאן דאכל מן דחבירה בהיה לאסתכלא ביה, פ"י בוש הוא מלהסתכל בפני והופך פניו לצד אחר עכ"ל, והיינו דהוה סימן להרכבת האילן, שכל זמן שהוא יונק ממנו פונה לצד אחר.

ועל פי זה כתב הפנים יפות דברים נפלאים, וזה לשונו: והנה אמרה התורה ללמד שהמצוה ללמד עם התלמידים פנים בפנים כדכתב והיו עליו רואות את מוריו, ולכאורה התלמיד מקבל מן הרב וא"כ היה צריך להיות בושה שיסתכל אליו, אך הטעם הוא כי כמו שהתלמיד מקבל מוכן כמו כן הרב מקבל מהתלמיד כמו שאמרו חז"ל (תענית ז') ומתלמידי יותר מכולם, א"כ לא בהיה לאסתכלו ביה. וראיה לזה דכתב גבי משה (שמות ג, ו) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים, והיינו משים דלגבי השי"ת סבר משה ולא שייך בו קבלה מתלמידו, לכך בהיה לאסתכלו ביה, אבל כאמת כתיב (דברים ה, ד) פנים בפנים ריבר ה' עמכם, וכן כתוב גבי משה (שם ל"ד, י) אשר ידעו ה' פנים אל פנים, מפני שחתת רוח להשי"ת שאמר ונעשה רצונו, ומקרא מלא ריבר הכתוב (תהלים קד, לא) ישמח ה' במעשיו, והיינו דכתיב (במדבר ח, ג) ועש כן אהרן אל מול פני המנורה להגיד שבתו של אהרן שלא שינה להיות פנים כנגד פנים כמו שמשא הסתיר פניו מחמת ענותנותו וכו' עכ"ל.

כני ביתך. ולא יקנה עבדים לשמשו. מוטב שיהיו ישראל מוכסיו ולא דע כעני הארור: כאשרו אמרו. מוקאמר עם האשה ולא אמר עם אשה. למהו שבאשתו אמרו. אית דמפשי. כאשרו נדה כלבו. שלא יבא לידו הרגל עבדו. ומדברי המשנה נראה. דאפילו כאשרו סוחרו. וכן אמרו חז"ל ומענה מניד לאדם מה שיתן. אפילו שיתן קלה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעה הדין. אלא איצ צריך לפימה לדבר מצוה. כגון דב רשח ושחך ועשה צדקו: מכאן אמרו חכמים. דביני הקודש שסידר המשניות נכתבו. מדברי חכם זה שאמר ואל תרבה שירה עם האשה למדו חכמים לומר. כל זמן שארש מדבה שירה עם האשה גורם רעה לעצמו. מצאתי כותב. כשארש מספר לאשתו קודמיו כן וכן אידיע לי. עם פלוני. היא מלמדו לדחור ריב. כגון קורח שסיפור לאשתו מה שעשה משה שתיק את הלוים חנופה. והביאו כדבריה ליידי מחלוקת. אי נמי: מחור שהוא מספר לה שחבביו נצוהו ובישורה או היא מבה אחרו כלבה. זה גורם רעה לעצמו: ובטל מדרברי תורה. שנמשך אחר דברים בטלים ואינו מוסק בחתרה: ו עשה לך רב. רמב"ם פירש. אצ"פ שאינו ראוי להיות לך רב. עשה אחרו ולא תלמוד כיון לבין עצמו. ואני שמעתי. עשה לך רב. שיקבל רב לאחד שלמור למנוח תמיד. ולא ילמוד היום מאחד ולמחר מן האחר. ואע"י דכמסכת עבודה זרה ודף ק"ו י"ט אמר הלמוד תורה מרב אמר אינו רואה סימן סכנה. כבר פירשו ואמרו הני מילי כמכבד. שטוב לו לשמעת סבת חכמים. אבל לענין גמרא. מחור רב מעלי. כי הריב רבא לפנום לישנתי. וקנה לך חבר. ואפילו אחרו צריך לקנותו ברמיס יקרים ולפוד עליו ממון כדי שתקנה אהבתו. אבל ברב לא שייך לומר קנה לך רב. שיהיה צריך ללמד בחנם. ודו"ד דן את

ענינים מקבלי ישראל. בני ביתך ולא יקנה עבדים לשמשו. ומטוב שיהיו בני ישראל מוכסיו. ורמב"ם יונה מקפשי. שיהיו עניים רגילים בביתך. ואל תרבה שירה עם האשה אפילו באשתו אמרו. שלא ירבה אלא בשעה שצריך לפימה. קל וחומר שאמר לה קדושת שירה באשתו אמרו. ומוסיף רבינו הקדוש. שהוא היה מסדר המשניות. על דבריו של יוסי בן יוחנן. מכאן אמרו חכמים. כל זמן שאדם מרבה שירה עם האשה. אפילו אשתו ומספר לה מה שאירע לו עם פלוני ופלוגי. גורם רעה לעצמו. שהיא מלמדת אותו לחרות ריב. או שהיא מבה אחרו בלבה. על ידי שמספר לה אין פלוגי ביניה ובכוסל מדיבתי תורה שנמשך אחר דברים בטלים. וסופו יורש איתתם.

(ו) יהושע בן פרחיה שנהו נשיא. ונפאי הארכלי מאובלי שנהו אב בית דין. קבלו מהם מייסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן. יהושע בן פרחיה היה אומר. עשה לך רב. ולא תלמוד לעצמך. ועל ידי זה מסתלק מן הספקי ויש מקושים. עשה לך רב אחר ולא תלמוד היום מאחד ולמחר מאחד. וקנה לך חבר. וקנה לך רב. ואפילו אחרו צריך לקנותו ברמיס יקרים

משנת ארבע

כל האדם שנתן ארבעה עשרה שקל ושלשה דנארי ונתן ליתום ואלמנה ואל יקנה עבדים לשמשו. ומטוב שיהיו בני ישראל מוכסיו. ורמב"ם יונה מקפשי. שיהיו עניים רגילים בביתך. ואל תרבה שירה עם האשה אפילו באשתו אמרו. שלא ירבה אלא בשעה שצריך לפימה. קל וחומר שאמר לה קדושת שירה באשתו אמרו. ומוסיף רבינו הקדוש. שהוא היה מסדר המשניות. על דבריו של יוסי בן יוחנן. מכאן אמרו חכמים. כל זמן שאדם מרבה שירה עם האשה. אפילו אשתו ומספר לה מה שאירע לו עם פלוני ופלוגי. גורם רעה לעצמו. שהיא מלמדת אותו לחרות ריב. או שהיא מבה אחרו בלבה. על ידי שמספר לה אין פלוגי ביניה ובכוסל מדיבתי תורה שנמשך אחר דברים בטלים. וסופו יורש איתתם.

(ו) יהושע בן פרחיה שנהו נשיא. ונפאי הארכלי מאובלי שנהו אב בית דין. קבלו מהם מייסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן. יהושע בן פרחיה היה אומר. עשה לך רב. ולא תלמוד לעצמך. ועל ידי זה מסתלק מן הספקי ויש מקושים. עשה לך רב אחר ולא תלמוד היום מאחד ולמחר מאחד. וקנה לך חבר. וקנה לך רב. ואפילו אחרו צריך לקנותו ברמיס יקרים

ז נתמי הארכלי אומר. הרחק משכן רע. ואל תתחבר לרשעי. ואל תתאש מן הפרענות: ח יהודה בן טפאי נשאל עליו בן שטח קפלו מהם. יהודה בן טפאי אומר. אל תעש עצמך פעורכי הדנין. וקשיתיו פעלי דנין עומדים לסנין. יהיו בעיניך כלשעים. וקשטוים מלסנין. יהיו בעיניך כזבאין. כלשקפלו ורוב עמ האל הרשע משחק לו. לכן אמר ואל תתאש מן הפרענות. ואל תתחבר לרשעי. כי פתוחו יבוא ארור. ח אל תעש עצמך כעורכי הדנין. כחון אישם עורכי סעודים טענות בעלי הדין לפי הדנין. שאמר לראש ללוחדי לאחד מפעלי הדין לומר לו עשה לך בשביל שחכמי דינין. ואע"פ שרעו עורכי עמו. פירש אחר. עורכי הדנין. כחולמי הדיש לפני רבו חכמי. שלא יעשה עצמו כעורכי הדנין לומר דבר פוסק את הדין. עורכי. לשון עזראות או כרים ויפני עבד יצורכאות של בית דין. ומפי אחרים שמעתי. אל תעש עצמך כעורכי הדנין. לומר בעלי דינים שבוואו ליתן לפניך. יהיו בעיניך כרשעים. שלא יסה לכן לאתח מהם לומר איש פלוגי חשבוהו ולא יטען טענת שר. שאם אחר אומר כן. אין אחר רואה לו חובה. כשקבלו עליהם את

משנת ארבע

ז נתמי הארכלי היה אומר. הרחק משכן רע. שלא תלמוד ממעשי. ועוד קדי שלא תלמד על ידו. דאוי לרשע אי לשבנו ננעיס פרק רב. ואל תחבר לרשע אפילו אינו עשה מעשי. הרי זה הורה למי שנתנס למקום שמעבדו ערות אפילו לא לקח ממנו כלום. קלט ריה רע. והבדינו יונה. שהוא ענש גדול שאין פמותו. ועין שם דברים בגדלי אש. ואל תתאש מן הפרענות שלא תאמר בן שעמקו מצליחין אלק ואתחבר עמו. כי פתאום יבא ארור. עורכי שערך להקמו שהיה בוטח בגדלו וצשרו. ובהרף עין נקפף עליו

(ח) יהודה בן טפאי שהיה נשיא. ונשאל עליו בן שטח שנהו אב בית דין. קבלו מהם מייסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן. יהושע בן פרחיה שנהו נשיא. ונפאי הארכלי מאובלי שנהו אב בית דין. קבלו מהם מייסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן. יהושע בן פרחיה היה אומר. עשה לך רב. ולא תלמוד לעצמך. ועל ידי זה מסתלק מן הספקי ויש מקושים. עשה לך רב אחר ולא תלמוד היום מאחד ולמחר מאחד. וקנה לך חבר. וקנה לך רב. ואפילו אחרו צריך לקנותו ברמיס יקרים

מאמרו של יהושע בן פרחיה: "עשה לך רב וקנה לך חבר" אינו מכוון רק למי שאין לו עדיין רב וחבר. גם מי שיש לו כבר רב וחבר, שומה עליו בכל עת להשתדל לעשות ולקנות את הרב והחבר שיש לו. "עשה לך רב וקנה לך חבר" — הם מצוות **הדדיות** לכל הרוצה להשתלם על-פי דעת-תורה. כל רב וחבר בלי עשייה וקנייה באופן תמידי, אינם מועילים כל-כך להצלחה ולשלמות. ובעניין זה שינוי: וכאמרו ע"ה: "אמר עזרא: יתלמדו-חכמים שבבבל ועומדים זה מפני זה וקורעין זה על זה וכו'". כלומר, כל אחד מתלמדי-החכמים שבבבל היה כרב בעיני חבריו מתלמדי-החכמים שבבבל. אף בשעה שאין לפניהם רב שלהם, מתאחדים הם ונושאים ונותנים בתורת רבם, וכך קונים הם זה את זה לחבר ועושים את רבם לרב עליהם.

ההתאחדות באהבה וריעות היא **הקנייה** והמשא ומתן היא **העשייה**.

אף האסיפה שבה נאמרו הדברים הללו הוגדרה: "לישא וליתן בתורת רבינו שלמד אותנו ובהתאמצות ללכת בדרכיו להלכה ולמעשה, שעל-ידי כך שפתותיו דובבות עמו, חרי הוא כמו חיי באסיפה".

"עשה לך רב וקנה לך חבר"!

מן הראוי לציין כאן דברים אשר **המאן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל**, נוהג היה לומר לפני ספר הובחן לוכח בהוצאת "שמריה", עמודים: לו-ל"ח):

"לכל אחד מחכמי התורה שבכל דור, היתה צורת חשיבה ייחודית אשר אותה הוקנה לתלמידיו ביחד עם ידיעת התורה.

"בני-השיבה יודעים להבחין שחידושי תורה אלה הינם בהתאם לשיטתו בלמוד ודרך מחשבתו של רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק, ואילו החידושים הללו אופייניים הם לצורת החשיבה של רבי שמעון שקופ.

"אך מי יכול לומר: חידושים אלה תואמים את שיטתו ודרכו של רבי עקיבא, ואילו אלה תואמים את דרך הלימוד של רבי טרפון?

"הרמב"ם — הוא ידע. בפירוט המשונה על המשנה: 'הכל צפוי והרשות נתונה', אומר הרמב"ם: 'ראוי היה זה המאמר שיהיה לרבי עקיבא...'. אבות פירק ד משנה יז. היו לו לרמב"ם ראיות ברורות ליסוד זה.

"על רבי אליעזר הגדול נאמר: כי ימימיו לא אמר דבר שלא שמע מרבי וטובה כח. והנה באבות דרבי נתן יו, א נזכר במפורש שכאשר נתמנה לראש ישיבה אמר 'דברים שלא שמעתן און מעולם'.

"אם הנמרא אומרת 'דברים שלא שמעתן און מעולם' פירוש הדבר שגם רבי אליעזר הגדול לא שמע אותם. והתמויה, אס"כ, כפולה: הן בראשונה נאמר כי לא אמר דברים אשר לא שמע מרבו. ועוד קשה, שהרי הכל יודעים שיאין בית-מדרב בלא אמר דברים אשר לא שמע מרבו.

פר"מ ל אש"ת

משל האבות

ורעו את גדויותיך על משכנות הרועים". יש לנו "משכנות הרועים" — שהראו את דרך החדרחה. יש לנו "עקבי הצאן" — שהלכו בעקבות הרועים.

לכן, העוזב את הדרך הסלולה ומחפש לסלול דרכים חדשות — אין זאת הנחמה חדשה, אלא **שיתוף מוחלט**: הדרך היא: "עשה לך רב וקנה לך חבר".

ובלי זה, לא יצלח האדם בדרכו.

"וקנה לך חבר" — הנאי "עשיה לך רב"

עשיה לך רב, וקנה לך חבר

לכאורה — שואל הגה"צ **רבי מאיר חיים זצ"ל** (קובץ שיחת ותיקים, עמודים: 159, 158) — אדם שיש לו כבר רב, לשם מה זקוק הוא לחבר. חרי אם הוא כבר במדרגת "תלמיד" לרב, מה יוסיף לו החבר?

ברם — מתוך הגר"מ חיים זצ"ל — אם אין לאדם חבר שעמו ילמד את דברי הרב, שום תועלת לא תצמח לו מן הרב, ונחשב **הדבר שאין לו רב**. ולכך נהנו רבי יהושע בן פרחיה: "עשה לך רב", היינו אדם צריך שיהיה לו רב. "וקנה לך חבר" — אחר שמיינה אדם לעצמו רב, זקוק הוא לחבר, כי אחת, כאמור, אינו תלמיד וכל עוד הרב יורד.

אך נחיצות ה"וקנה לך חבר" איננה רק כדי לשמור את השפעת הרב. מעלה חשובה נוספת יש לחבר: רק בזמן שלומדים שניים יחד יכול האחד לעמוד על טעויות רעיו ולדחות את היצר-הרע. כי רצונות בני-אדם אינם שווים. לכל אחד תאוות משלו, וחולשה משלו. על כן, כשיתקשרו שניים יחד וידברו על כך, יוכלו בכוחות משותפים להתגבר על קלקוליהם השונים.

הגר"מ חיים זצ"ל ממחיש דבריו על-פי הפסוק (משלי כז, יז): "ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו". פירוט: כשרוצים לחדד ברזל ולהבריכו מוכרחים לשפשו בברזל אחר. שפשופו בדברים רכים יותר, אין בכוחו לחשפיע. בלתי-אפשרי לחדד ברזל בעץ. אבל בברזל אחר — אפילו חלד — ניתן הדבר: רק שיפשוף חדד, יוציא את שני הברזלים מוברקים ומחדדים (ועיין עוד במקור באריכות).

"עשיה לך רב" — הוכח תמידית

עשיה לך רב, וקנה לך חבר

באחת האסיפות שנתכנסו ביום הזכרון של ה"סנא" מסלברדקה זצ"ל, נשא **המאן רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל** דבריו (על-פי קובץ דבריו "כנסת ישראל" ניסן תשל"ג, עמוד: ריא) ואמר: